

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

"İqtidarla müxalifət arasında təmaslar üçün artıq vasitəçiyə ehtiyac duyulmur"

4

Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri arasında telefon danışığı olub

2

№ 036 (7204)

SƏS

27 fevral 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Sülhə mane olan SIYASI MEYİTLƏR

Sağlam siyasət - sağlam cəmiyyət və uğurlu gələcək

5

Qatı cinayətlər:
Sumqayıt hadisələri

10

İkinci əl avtomobil sürənlər,
bunlara mütləq diqqət edin!

16

4

33 əvvəlki, 33
il sonrakı
XOCALI

9

Böyüklərə
yol verin!

8

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Xocalı soyqırımı abidəsini ziyarət ediblər

XX əsrdə bəşər tarixinə Xocalı soyqırımı kimi daxil olan qanlı faciənin 33-cü ildönümü ilə əlaqədar fevralın 26-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə Bakının Xətai rayonunda ucaldılmış abidəni ziyarət ediblər. AZƏRTAC xəbər verir ki, dövlətimizin başçısı Xocalı soyqırımı abidəsinin önünə əklil qoyub, faciə qurbanlarının xatirəsinə ehtiramla yad edib. Birinci xanım Mehriban Əliyeva abidənin önünə gül dəstəsi qoyub, soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə ehtiramını bildirib.

Xocalı soyqırımından 33 il ötür.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni silahlı dəstələri keçmiş sovet ordusunun Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı alayının iştirakı ilə Xocalı şəhərini yerlə-yeksan etdi. Erməni təcavüzkarların Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi növbəti kütləvi qırğın nəticəsində 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq, 70 qoca xüsusi amansızlıqla qətlə yetirildi, 1275

dinc sakin əsir götürüldü, 150 nəfərin taleyi isə hələ də məlum deyil. Bu soyqırımı aktı nəticəsində 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itirdi.

Uzun illərdir ki, Azərbaycan dövləti Xocalı faciəsi ilə bağlı həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılması, onun soyqırımı kimi tanınması istiqamətində

sistemli iş aparır. Bütün dünyanın gözü qarşısında baş verən bu dəhşətli soyqırımın əsl mahiyyəti yalnız Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1993-cü ildə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra açıqlanıb, 1994-cü ilin fevralında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymət verib. Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımını törədənlerin ifşa olunmasını və beynəlxalq ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasını Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri kimi müəyyənləşdirib və bu istiqamətdə ardıcıl addımlar atılır.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu bəşəriyyətin ən böyük faciələrindən olan Xocalı soyqırımı haqqında faktların dünyaya çatdırılması istiqamətində sistemli və ardıcıl fəaliyyət göstərir. 2008-ci ildə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası bu is-

Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri arasında telefon danışığı olub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 26-da Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğana zəng edib. Dövlətimizin başçısı Rəcəb Tayyib Ərdoğana ad günü münasibətilə təbriklərini çatdırıb, qardaş Türkiyənin inkişafı naminə prezidentlik fəaliyyətində yeni uğurlar və möhkəm cansağlığı arzulayıb.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan göstərilən diqqətə və təbrikə görə təşəkkürünü bildirib. Dövlət başçıları ölkələrimiz arasında "Bir millət, iki dövlət" prinsipinə əsaslanan dostluq, qardaşlıq və müttəfiqlik münasibətlərinin bundan sonra da uğurla inkişaf edəcəyinə əminliklərini bildirərək, əlaqələrimizin perspektivləri, gələcək təmaslar və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıblar.

tiqamətdə təbliğat işini daha da fəallaşdırıb. Faciə ilə əlaqədar dəhşətli faktlar bu kampaniya çərçivəsində geniş beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılıb, planetin bütün guşələrində milyonlarla insan erməni millətçilərinin əsl simasına bələd olub.

Bu gün Xocalı şəhidlərinin ruhları şadıddır. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə çoxəsrlək tariximizdə bənzəri olmayan Vətən müharibəsi, eləcə də uğurlu antiterror tədbirləri nəticəsində respublikamızın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam təmin olunub, Xocalı şəhəri separatçıların təmizlənilib. 2023-cü il oktyab-

rın 15-də Prezident İlham Əliyev Xocalı şəhərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağını ucaldıb. Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış çərçivəsində 2024-cü ilin mayında Xocalıya ilk köç baş tutub.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyev Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş soyqırımının beynəlxalq səviyyədə tanınması və Xocalı faciəsi qurbanlarının əziz xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə "Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorial Kompleksinin yaradılması haqqında" 2025-ci il fevralın 25-də Sərəncam imzalayıb.

Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndələri Xocalı soyqırımı abidəsini ziyarət ediblər

Fevralın 26-da Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümü ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndələri faciə qurbanlarının xatirəsinə Bakının Xətai rayonunda ucaldılmış abidəni ziyarət ediblər. Abidənin önünə əklil və gül dəstələri qoyulub, soyqırımı qurbanlarının əziz xatirəsi ehtiramla yad olunub.

Azərbaycan və Bəhreyn arasında dostluq əlaqələri mövcuddur

Bəhreyn Kralı Həməd bin İsa Al Xəlifə Leyla Əliyeva və Arzu Əliyevanı qəbul edib

miz arasında sıx mədəni əlaqələrin mövcudluğuna bariz nümunədir. 2024-cü ildə Bakıda Heydər Əliyev Mərkəzindəki təqdimatından sonra Bəhreyn bu beynəlxalq layihəyə ev sahibliyi edən ilk ölkədir. Bildirilib ki, mədəni layihələr Azərbaycan və Bəhreyn arasında dövlət səviyyəsində mövcud əlaqələrin daha da genişlənməsinə, xalqlarımız arasında münasibətlərin dərinləşməsinə öz töhfəsini verəcək. Bu istiqamətdə Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun müxtəlif sahələri əhatə edən beynəlxalq layihələrinin əhəmiyyəti qeyd olunub.

Görüşdə Heydər Əliyev Fondunun digər ölkələrdə həyata keçirdiyi humanitar layihələr, o cümlədən Leyla Əliyeva və Arzu Əliyevanın Fondun təhsil və mədəniyyətin inkişafı üzrə layihələrdəki fəaliyyətləri xüsusi vurğulanıb.

Bəhreynin Kralı Həməd bin İsa Al Xəlifə Bəhreyn Krallığında səfərdə olan Heydər Əliyev Fondunun nümayəndə heyətini qəbul edib. AZƏRTAC xəbər verir ki, Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva ilə görüşdə iki ölkə arasında mövcud əlaqələr, dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri, bu əlaqələrin genişləndirilməsi üzrə layihələr, o cümlədən Heydər Əliyev Fondunun beynəlxalq layihələri müzakirə olunub.

Leyla Əliyeva Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin səmimi salamlarını və ölkəmizə səfərə dəvətini bir daha Kral Həməd bin İsa Al Xəlifəyə çatdırıb. Kral Həməd bin İsa Al Xəlifə Azərbaycanın

və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin regionda və dünyadakı nüfuzunu xüsusi qeyd edərək ölkəmizdə həyata keçirilən bərpa-quruculuq işlərini yüksək qiymətləndirib.

Həməd bin İsa Al Xəlifə Bakıda keçirilən COP29 tədbirinin uğurla təşkili münasibətilə bir daha Azərbaycanı təbrik edib və ölkəmizin beynəlxalq tədbirlərə daim yüksək səviyyədə ev sahibliyi etdiyini, bu beynəlxalq layihələrin həyata keçirilməsinə Azərbaycanın göstərdiyi müntəzəm dəstəyi xüsusi vurğulayıb. Görüşdə Azərbaycan və Bəhreyn arasında davam edən siyasi dialoqun iqtisadiyyat və mədəniyyət sahələrində də əməkdaşlığa təkan olduğu bildirilib.

Qeyd edilib ki, MAMA "Ana təbiət" beynəlxalq incəsənət layihəsinin bir aya yaxın müddətdə paytaxt Manamada təqdim olunması ölkələri-

Qvadelupalı jurnalist: "Ümid edirəm ki, bir gün biz də müstəqil olacağıq"

İlk dəfədir ki, Azərbaycana səfər edirəm və ölkəmiz haqqında çoxlu məlumat toplamışam. Qvadelupa 100 ildən çoxdur Fransanın müstəmləkəsidir və ümid edirəm ki, bir gün biz də müstəqil olacağıq. İlk növbədə, həm iqtisadi, həm də siyasi müstəqillik əldə etmək istəyirik. Bu sözləri jurnalistlərə açıqlamasında Qvadelupanın "Nouvelles-Etincelles" qəzetinin redaktoru Quelleri-Selbonne Paul deyib.

O bildirib ki, Fransa güclü və inkişaf etmiş ölkədir, ona görə də müstəqillik uğrunda mübarizədə yalnız öz güclərinə arxalanmaları çətindir. "Xüsusilə gənclərimiz bu yolda mübarizə aparmalıdır. Azərbaycana səfərimiz bizdə ümid yaratdı. Bakı Təşəbbüs Qrupunun gördüyü işlərə görə minnətdarlığımızı bildiririk. Bu qurum müstəmləkəçilikdən azad olmaq istəyən ölkələrə dəstək verir. Siz bizim çətinliklərimizi dünya miqyasında işıqlandırmağa kömək edirsiniz. Həmçinin bunları Qvadelupa, Martinika və Qviana kimi digər bölgələrlə də bağlı demək olar". Quelleri-Selbonne Paul bu səfərlərin davamlı olacağına və mübarizələrinin getdikcə güclənəcəyinə əminliyini vurğulayıb.

"Fransanın neokolonializm siyasəti bütün sivil bəşəriyyətə, humanizm prinsiplərinə qarşıdır"

Milli Məclisdə Fransa müstəmləkələrindən olan bir qrup media nümayəndələri ilə görüş keçirilib

Fevralın 26-da Milli Məclisdə parlamentdə yarıldığı Korsika xalqına dəstək qrupunda təmsil olunan deputatlar Cavanşir Feyziyev, Tural Gəncəliyev, Şahin İsmayılov və Azər Kərimli ilə ölkəmizdə səfərdə olan Fransa müstəmləkələrindən bir qrup media nümayəndələrinin görüşü olub. Deputat Cavanşir Feyziyev təəssüf hissi ilə Fransa kimi ölkələrin bu gün də öz müstəmləkəçilik siyasətini davam etdirdiyini, yerli xalqları əsarətdə saxladığını, müstəmləkə ərazilərini istismar etdiyini, oradakı milli azlıqların hüquqlarının pozulduğunu bildirib. Milli Məclisin deputatı Azərbaycanın hazırda Fransanın kolonialist siyasətindən əziyyət çəkən xalqları onların müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizəsində dəstəklədiyini qeyd edib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bütün beynəlxalq platformalarda neokolonializm məsələsini gündəmə gətirdiyini vurğulayıb.

Deputat Azər Kərimli bu görüşün Azərbaycanda Xocalı faciəsinin qurbanlarının anıldığı günə təsadüf etdiyini bildirib, Ermənistanın Xocalıda törətdiyi soyqırımı, habelə Azərbaycan xalqının müstəqillik tarixi barədə məlumat verib. O, Fransanın neokolonializm siyasətinin bütün sivil bəşəriyyətə, humanizm prinsiplərinə qarşı olduğunu deyib.

Milli Məclisin deputatı Şahin İsmayılov Fransa müstəmləkəçiliyindən əziyyət çəkən xalqların dəstəklənməsində, onların səsinin dünyaya çatdırılmasında mətbuatın rolundan danışaraq, bu məsələdə beynəlxalq hüququn prinsiplərinə əməl edilməsinin vacibliyini qeyd edib.

Deputat Tural Gəncəliyev qarşılıqlı əməkdaşlığın önəmli olduğunu deyib. O qeyd edib ki, bu gün Fransanın dənizə çıxışı ərazilərdə olması neokolonializm kimi qəbul edilir. Fransanın həmin ərazilərdə siyasi və iqtisadi təsirini saxlamaqda davam etdiyini təsəvvüflə söyləyib, bu stereotiplərə qarşı mübarizənin vacibliyindən bəhs edib.

Söhbətdə Fransa müstəmləkəçiliyinə qarşı mübarizə aparmaq məqsədilə Bakı Təşəbbüs Qrupunun yaradıldığı diqqətə çatdırılıb və Qrupun bu istiqamətdə fəaliyyəti yüksək dəyərləndirilib. Eyni zamanda, Qoşulmama Hərəkatının tədbirlərində, COP29 çərçivəsində bu məsələnin gündəmə sax-

lanıldığı söylənilib. Həmçinin qeyd edilib ki, Fransa kimi ölkələr onların müstəmləkəçilik siyasətinə qarşı çıxan Azərbaycana təzyiqlər göstərməyə çalışırlar. Buna baxmayaraq, biz öz mövqeyimizdən çəkinməyəcəyik və bütün imkanlar vasitəsilə bu mübarizədə bu xalqların yanında olacağıq.

Görüşdə iştirak edən Bakı Təşəbbüs Qrupunun (BTQ) rəhbəri Abbas Abbasov müstəmləkə ərazilərinin azadlığı uğrunda aparılan mübarizəyə Qrupun verdiyi dəstəkdən söhbət açıb. Təşkilat tərəfindən müstəmləkəçilik və neokolonializmlə mübarizə sahəsində ardıcıl işlərin görüldüyünü diqqətə çatdırıb.

Fikir mübadiləsi zamanı Yeni Kaledoniya, Sent-Martin, Qvadelupa, Fransız Qvianasından olan media nümayəndələri ölkəmizin dekolonizasiya prosesindəki rolundan danışdı. Fransa hakimiyyətinin bu xalqların həyatına etinasız yanaşdığını söyləyiblər. Azərbaycanın onların müstəmləkəçiliklə mübarizəsinə verdiyi dəstəyi yüksək qiymətləndiriblər. Fransanın müstəmləkəçilik siyasətinə qarşı Beynəlxalq Azadlıq Cəbhəsinin yaradıldığını və bunun müsbət nəticələr verəcəyinə inamlarını qeyd ediblər. Xarici mətbuat təmsilçiləri, habelə iqtisadi, mədəni, humanitar əlaqələrin qurulması, media sahəsində əməkdaşlıq və informasiya mübadiləsinin vacibliyindən də söhbət açıblar.

Görüş zamanı qonaqları maraqlandıran bir sıra suallar ətrafı cavablandırılıb.

Tədbir çərçivəsində Fransa müstəmləkələrindən olan media nümayəndələri Milli Məclisin plenar iclas zalı, orada deputatların səmərəli fəaliyyəti üçün yaradılmış şəraitlə yaxından tanış olublar, yerli mətbuata müsahibə veriblər.

“Siyasi partiyaların fəallığı və ölkəmizdə yaşanan siyasi dialoq mühiti sayəsində iqtidar ilə müxalifət arasında işlək təmasların qurulması üçün artıq hər hansı bir xarici təşkilata və ya vasitəçiyə ehtiyac duyulmur”. SİA-nın xəbərinə görə, bunu Prezident Administrasiyasının (PA) Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin müdiri Ədalət Vəliyev bildi-rib.

Administrasiya rəsmisi deyib ki, qeyd olunan amil siyasi dialoqun ən böyük uğurlarından biridir və bu amil müstəqil siyasətin aparılması üçün tutarlı zəmindir: “Yeni münasibətlər sisteminin ideoloji bünövrəsini cəmiyyət və dövlətin inkişafı naminə etibarlı münasibətlər təşkil edir. Bu mənada siyasi dialoq əvəzolunmaz mahiyyətə malikdir. Prezidentin müvafiq Sərəncamı ilə 2025-ci il “Konstitusiyaya və suverenlik ili” elan edilib. Cari ilin bu cür adlandırılması bir daha ideoloji müstəvidə təbliğat işlərinin aparılmasını zəruri edir. Əlbəttə ki, dövlətçilik, suverenlik və millilik kimi ideoloji amillərin cəmiyyətdə doğru səpgidə aşılması məsələlərində siyasi partiyalar fəal işti-

“İqtidarla müxalifət arasında təmaslar üçün artıq vasitəçiyə ehtiyac duyulmur”

rak etməlidirlər. Əslində, bu cür məsələlər bizim birgə əməkdaşlıq əlaqələrimizin əsas istiqamətlərindən biri olmalıdır”. Şöbə müdiri deyib ki, ötən 5 ildə siyasi partiyalarla birlikdə adi əməkdaşlıqdan etibarlı tərəfdaşlığa qədər böyük və çətin yol qət edilib: “Etibarlı tərəfdaşlıq hamımızın böyük nailiyyətidir. Bu yolda çətinliklər olub, təxribatlar da yaşanıb, ancaq biz dövlət və cəmiyyətin inkişafı, habelə yaşanan

həmreylik mühitini qorumaq naminə bütün sınaqlardan keçdik. Dövlətçilik naminə birgə əməkdaşlığımız bütün intriqalara qalib gəldi”.

Həmreylik mühitinin əsasları daha da güclənir

Şöbə müdiri qeyd edib ki, Prezident seçkilərində bütövlükdə Azərbaycan xalqı, o cümlədən siyasi partiyalar aktivlik nümayiş etdirib: “Xüsusi olaraq vurğulamaq istərdim ki, qeydiyyata alınmış 7 namizəddən 5-i məhz siyasi partiyalar tərəfindən irəli sürülüb. Həmçinin, seçkilərdə siyasi partiyaların irəli sürdüyü müşahidəçi və məşvərətçilərin sayında əhəmiyyətli artım olub, 2018-ci il prezident seçkilərində 62 siyasi partiyadan 14 siyasi partiya

36.315 müşahidəçi və məşvərətçi ilə iştirak etdiyi halda, ötən ilin seçkilərində dövlət qeydiyyatında olan 26 siyasi partiyadan 19 siyasi partiya 51.756 müşahidəçi və məşvərətçi ilə iştirak edib. Beləliklə, siyasi partiyalar nəinki ölkənin siyasi həyatında, hətta müxtəlif müstəvilərdə birincilik uğrunda rəqabətdə də fəal iştirak edirlər”. PA rəsmisi bildirib ki, bu rəqabət partiyaların siyasi institut kimi inkişafında əvəzolunmaz əhəmiyyətə malikdir: “Ölkədə formalaşmış yeni siyasi mədəniyyətin bariz nümunəsi olaraq ilk dəfə Prezident seçkilərindən sonra 18 siyasi partiya rəhbəri seçkilərin demokratik və şəffaf keçirilməsi haqqında bəyanat verərək namizədi təbrik ediblər. Bu, olduqca önəmli məsələdir. Məhz bu cür təcrübələrin inkişafı sayəsində demokratik ənənələrin dərinləşməsi baş verir və həmreylik mühitinin əsasları daha da güclənir”.

Hazırda bütün dünyanın diqqət mərkəzində olan Rusiya-Ukrayna münaqişəsi ilə əlaqədar məsələlərdir və ona görə də bu məsələ ilə bağlı məqamların siyasi gündəmi də zəbt etməsi heç də təsadüfi deyil. Xüsusən də Rusiya-Amerika danışıqlar prosesinin başlanğıcında ən mühüm və ən çox diqqəti cəlb edən sülhə maneə ilə bağlı tərəflərin eyni fikirdə, eyni qənaətdə olmasıdır. Əgər hər iki tərəf sülh prosesinin başlanmasına ilk maneənin Ukraynanın hərəkətli lideri Zelenski olduğunu bildirirsə, deməli, artıq dünyanın siyasi arenasında onu siyasi meyit hesab edirlər. Lakin siyasi meyit sayılan tək o deyil və hələ də sülh sazişlərinə mane olanlar, maneə törədənlər siyasi meyit olaraq qəbul edilməkdədirlər.

Fədakarlıqla sülhə maneə olan “dirəniş göstərmək”, suverenliyin qorunması ilə ölkəni fəlakətə sürükləmək tamamilə fərqlidir...

Bəli, Rusiya ilə Amerika diplomatları arasında danışıqlar baş tutub və müxtəlif müzakirələr də aparılıb, amma xatırladaq ki, Zelenski həmin danışıqlar prosesinə nəinki qatılmayıb, ümumiyyətlə, heç dəvət də olunmayıb. Daha dəqiq desək, heç hesaba da alınmayıb. Yeni, varlığı ilə yoxluğunun fərqi belə bilinməyib. Çünki onun barəsində tək o Rusiya tərəfi deyil, ABŞ özü də tamamilə “mənfi” fikirdədir və açıq-aşkar onu siyasi meyit kimi görürlər. Ukrayna məsələsi ilə bağlı ABŞ və Rusiya arasında keçirilən diplomatik danışıqlara “dəvətdən” məhrum olduğunu, eləcə də ona olan “münasibəti” dərhal başa düşən Zelenski üç il əvvəl olduğu kimi, ilk Rusiya-Ukrayna danışıqlarının məhz “orada”, Türkiyədə başladığını xatırlayaraq, Ərdoğanın dəstəyini almaq üçün Türkiyəyə səfər edib. Türkiyə liderinin bütün dünya miqyasında olan çox böyük nüfuzunu nəzərə alsaq, onun “nəyə isə” ümid etməsi anlaşılandır, amma Zelenski unutmamalı idi ki, üç əvvəlki danışıqlar prosesi sonradan İngiltərənin o vaxtkı baş naziri Conson tərəfindən kəsilmişdi. Hətta o vaxtkı ABŞ prezidenti Baydenin də bu məsələdə “barmağının” olduğu bəlli idi. Bir sözlə, Zelenskinin Türkiyəyə, qardaş ölkə Prezidentinə cənab Ərdoğanı sığınması başadüşüldür, amma başa düşülməyən Ukrayna liderinin hələ də onu bütün dünyanın siyasi meyit hesab etməsini “dərək” etməməsidir.

Zelenski gec də olsa başa düşməlidir ki, artıq onunla bağlı çoxdan “məlum fikir” formalaşmış və indi çabalamağın heç bir faydası yoxdur. Doğrudur, ölkənin, vətənin torpaqlarını, suverenliyini müdafiə etmək, dəyərləri qorumaq və bütün bunlar uğrunda mübarizə

aparmaq nəinki vacibdir, olduqca şəərəflidir və bu yolda fədakarlıq edənlər tarixə yazılan liderlərdir. Amma fədakarlıqla sülhə maneə olan mənasız “dirəniş göstərmək” tamamilə fərqli məqamdır və ölkənin suverenliyinin, müstəqilliyinin, ərazi bütövlüyünün qorunması ilə vətəndaşları qırğına vermək, ölkəni daqılmış vəziyyətə sürükləmək, tamamilə məhv etmək arasında böyük fərq var və sülhdən, xilas yolumdan uzaqlaşmaq, yayınmaq, diplomatik danışıqlardan imtina etmək heçqədən də haqlı olaraq, siyasi meyit sayılmağa haq verir. Bəli, məsələ burasındadır ki, indi siyasi meyit tək o Zelenski sayılır, onun kimi bizim regionumuzda da siyasi meyitlər az deyillər və məhz başda erməni baş nazir Nikol Paşinyan kimi bir Qərb marioneti olmaqla, sülh prosesini engəlləyən bir çox siyasi meyitlər də var. Özlərini revanşist adlandıranlar isə artıq çoxdandır suyu bulandırmıyaqdan başqa heç nəyə yaramayan siyasi meyitlər sayılırlar.

lər verməli oldu və elə bu səbəbdən də nəticədə Rusiya tərəfi indi daha sərt mövqe tutur.

Vəziyyət Ukrayna lideri üçün o qədər fərqlidir ki, ölkənin rəhbəri kimi tanınan Zelenski ümumiyyətlə, həmin ölkənin taleyinin müzakirəsi ilə bağlı görüşdə heç iştirak da etmir, dəvətdə deyil. Yeni, bu qədər də olmazdı və heç olmasa, Zelenski real vəziyyəti görməli idi və bilməli idi ki, artıq onun “ələyi ələni, xəlbiri də göydə fırlanır”. Bir sözlə, əgər rəhbərlik etdiyi ölkənin taleyini, bundan sonrakı

Sülhə maneə olan SİYASİ MEYİTLƏR

Ölkənin vəziyyəti nisbətən yaxşı olduğu halda güzəştlərin həcmi də az ola bilir, amma siyasi meyitlər itkiləri daha da artırır...

Slavyanların özlərinin “xəsislik əclafı məhv etdi”, kimi dilimizə tərcümə olunan zərb məsələləri var və indi həmin zərb məsələ haqlı olaraq, Zelenski barəsində işlədilir. Ona görə haqlı olaraq deyirik ki, bir zamanla danışıqlara daha üstün şəkildə girmək şansı olan və daha az “güzəşt” etmək imkanı olan Zelenski bu şans və imkandan istifadə edə bilmədi.

Daha doğrusu, elə məhz “xəsislik” deyilən bu arada ona qalib gəldi və demək olar ki, onun özünü də məhv etdi, siyasi meyit kimi görünməyə başladı. Mənasız şəkildə inadından əl çəkməyən Zelenski qərara gəldi ki, müharibə nəticəsində mövqeyini möhkəmləndirəcək və Putinlə “daha sərfəli” şərtlərlə danışıqlara başlayacaq. Amma belə olmadı və hadisələr tamamilə əksinə cərəyan etdi və indi onun Rusiya lideri ilə danışıqları heç də əvvəlki müstəvidə və səviyyədə ola bilməz. Çünki vəziyyət tamamilə “başqa cür” inkişaf etdi və müharibədə Ukrayna tərəfi ciddi itki-

vəziyyətini, gələcəyini başqa bir ölkə liderləri müzakirə edərlərsə, deməli, həmin ölkənin rəhbərinin olması ilə olmaması arasında zərər qədər də fərq yoxdur. Məhz bunu onun özü başa düşməyə də, elə amerikalılar da başa düşürlər, ruslar da, lap elə avropalılar da. Başa düşdükleri üçün də onu artıq siyasi meyit hesab edirlər və belə də gördükleri danışıqlarda onun iştirak etməməsindən bəlli olur. Hər halda, ən azından, Avropa ölkələri bununla bağlı, yəni, Zelenskinin rəhbərlik etdiyi ölkə ilə bağlı danışıqlarda iştirakı ilə əlaqədar fikir də olsa bildirdilər. Lakin buna hələlik rast gəlməmişikse, deməli, elə avropalılar da onunla bağlı eyni fikirdədirlər və elə onlar üçün də siyasi meyit sayılır. Siyasi meyit isə öz ölkəsi üçün nə isə əldə edə bilməz. Eyni ilə erməni baş nazir Nikol Paşinyanın da nə zamansa ölkəsini fəlakətdən xilas edə bilməsi üçün əlində “nə isə” olub, amma elə Slavyanların zərb məsələndəki kimi, onun özü də özünü məhv edib siyasi meyitə çevirib və indi nəinki amerikalılar, ruslar, avropalılar, heç saytlar özləri də onu hesaba almırlar.

Danışıqları, razılaşmaları uzadan, realıqları görməkdən imtina etmək üçün imitasiya edənlərin hamısı dərhal

siyasi meyitə çevrilirlər

Seçicilərinə Ukraynanı bir daha dəstəkləməyəcəyinə söz verən ABŞ-ın yeni prezidenti Trampın Moskva ilə danışıqlar masası arxasına əyləşməyə “razılaşması” heç də təsadüfi deyil. Kiyevə və avropalılara indiki məqamın onlar üçün “ən əlverişli” olduğunu Amerika liderinin eyham etməsi də əbəs yerə ola bilməz. Məsələ burasındadır ki, bununla Donald Tramp bildirir ki, o, Ukraynaya əlavə yardımı tamamilə azaldacaq, hətta yox dərəcəsinə endirəcək. Bu isə o deməkdir ki, Zelenski Moskva ilə müqaviləni, sülh razılaşmasını indi imzalamağa razı olmasa, Moskvanın mövqeyi gələcəkdə daha da güclənəcək. Məsələ burasındadır ki, nə Zelenski danışıqlarla bağlı bir addım atmağa hazır deyil, heç bunu istəmir də. Rusiya prezidenti Vladimir Putin özü də birbaşa bəyan edib ki, o, artıq indiki Ukraynanın legitim lideri sayılmadığı üçün Zelenski ilə bir masa arxasında əyləşməyəcək. Bu arada xatırlatmaq yerinə düşərdi ki, Zelenskinin prezident səlahiyyətləri ötən ilin mayında başa çatıb və o, hərbi əməliyyatlar zamanı yeni seçkilərin keçirilməyəcəyi “müddəasına” guya əsaslanaraq ölkəni idarə etməkdə davam edir. Belə məlum olur ki, seçkiləri keçirmədən “əbədi olaraq” məhz özü “hökmranlıq” edə bilmək üçün müharibəni bitirmək Zelenskinin maraqlarına uyğun deyil. Üstəlik, Zelenski Türkiyədə Rusiya üçün heç bir ərazi güzəştini qəbul etməyəcəyini bəyan edəndə Tramp da ona cavab olaraq, Ukraynada yeni prezident seçkilərinin keçirilməsində Rusiya tərəfi ilə razılaşdığını bəyan edib. Hətta, Tramp Zelenskini ələ salmağı da unutmayıb və onun reytinginin 4% ətrafında olduğunu belə qeyd edib. Bundan əlavə, o, Zelenskidən ABŞ-a 300 milyard dollardan çox yardımı geri ödəməsini tələb edib. Bunun ardınca da guya Trampa cavab verən Zelenski də bildirib ki, ABŞ-ın yardımının real həcmi 100 milyard dolları ötmür və onun reytinginə gəlincə isə, onun sözlərinə görə, Kiyevdə Beynəlxalq Sosiologiya İnstitutunun keçirdiyi sorğuya əsasən, onun reytingi 4 yox, guya 57 faiz imiş. Dünyanın bir çox siyasətçiləri, politoloqları belə hesab edirlər ki, Ukrayna prezidenti öz kabinetində oturaraq, Trampa “Zelenski özü yalnız sülh yaratmaq istəyir, Ukrayna xalqı isə müharibəni dayandıрмаq istəmir” mesajını vermək üçün öz reytingini “öz əli ilə” yazıb.

Artıq hər kəsə bəllidir ki, Zelenskinin “siyasi sonu” qəbul edilib və onun “kənarlaşdırılmasının” çoxdan vaxtı çatıb. Hər kəs yaxşı görür və başa da düşür ki, ABŞ artıq milyardlarını Ukraynaya xərcləmək istəmir. Avropalılar isə ABŞ olmadan Ukraynaya öz qoşunlarını göndərməyə belə hazır deyillər. Bütün bunlar Zelenskinin və onun avropalı “ağalarının” acınacaqlı vəziyyətə düşdüyünü təsdiq edir.

Inam Hacıyev

Sağlam siyasət - sağlam cəmiyyət və uğurlu gələcək

Sağlam cəmiyyətin formalaşdırılması bütün dövrlərin aktual problemlərindən olub. Məsələnin həllində ağırlıq, əlbəttə hakimiyyətin, dolayısı ilə həm də hakim partiyanın üzərinə düşüb. Müasir müstəqil Azərbaycan 34 illik tarixində həm xarici, həm də daxili təsirlərdən təlatümlər yaşanıb, dövlətçiliyimizə qəsd edənlər də az olmayıb. Amma müdrik xalqımız bütün bu çətinliklərin öhdəsindən gəlməyi bacarıb, zamanında atılan ağıllı addımlar sayəsində dövlətçiliyini itirməkdən xilas ola bilib. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin hakimiyyətə ikinci dəfə gəlişi isə Azərbaycanın siyasi sistemdə yeni konfigurasiyanı formalaşdırdı. Xaricdən maliyyələşən partiya və cəmiyyət institutları adına iddia edən bəzi qrupların şəxsi maraqları siyasət düşərgəsində parçalanmaya hesabansa da Ulu Öndərin xalqın iradəsinə sükunətə atdığı addımlar bütün şər qüvvələrin neytrallaşdırılması ilə nəticələndi.

Siyasi islahatlar və uğurlu estafet

Prezident İlham Əliyevin apardığı siyasi islahatları da uğurlu estafetin məntiqi davamı kimi qəbul etmək olar. Cəmiyyətin müasirləşən siyasi həyatında partiyaların təşəbbüslərlə, yeni təkliflərlə çıxış etməsini də dövlətin aidiyyəti qurumlarının sağlam siyasi mühiti formalaşdırmaq istəyindən irəli gəldiyini deyə bilərik. Siyasi sistemin komponentləri arasında dialoq, anlaşma, ümumi məsələlərdə birgə fəaliyyət çox önəmlidir. Bunlar olmadan cəmiyyətin birliyini təmin etmək mümkün olmaz. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin ölkə daxilində sabitliyin, sağlam siyasi mühitin yaradılmasında məqsədi cəmiyyətdə birliyi, partiyalar arasında anlaşmanı təmin etməkdir. Bu birlik həm də ölkənin iqtisadi inkişafı, xarici əlaqələrin genişlənməsi, tərəfdaşların etimad və etibarını qazanmaqdır.

...Azərbaycan 26 il "atəşkəş rejimi"ndə yaşadı, torpaqlarının işğalı cəmiyyətimizdə münasibətlərə təsirsiz ötürüldü. Bəzi qruplar bundan istifadə edib cəmiyyəti parçalamağa, insanlarda ölkənin gələcəyinə inamsızlıq yaratmağa, nəticədə işğalla barışmağa, ən sonda isə işğal altındakı torpaqlardan ermənilərin xeyrinə imtina etməyə çağırışlar edirdilər. Bunu açıq şəkildə deyə bilməsələr də, əməldə ermənilərin dəyirmanına su tökürdülər. Amma yanıldılar, torpaqları üzərində suverenliyini müvəqqəti itirən xalqımız döyüş qabiliyyətinin hələ tükənmədiyini sübut etmək üçün məqam gözləyirdi. Və o məqam gəldi. Ermənilər, onların havadarları və bəzi qüvvələr içimizdəki bir ovuc destruktiv, marjinal, xaricdən yemlənən və onların ağızları ilə danışan ünsürlərin hesabatlara etimad edərək cəbhə xəttində gərginliyi artırmaqla, təmas xəttinə yaxın yaşayış məntəqələrimizi ağır silahlardan atəşə tutmaqla daxili qarşıdurmaların artacağını, hətta dövlətçiliyin itirilməsinə qədər ağır proseslərin baş verəcəyini güman edirdilər. 27 sentyabr tarixində başlanan ikinci Qarabağ müharibəsinin ilk günündə Prezident İlham Əliyevin xalqa müraciəti cəmiyyətinin bütün sahələrində mövqeləri müharibəyə fokusladı.

29 sentyabr 2020-ci ildə ölkəmizdə fəaliyyət göstərən 50 siyasi partiyanın birgə bəyanatı Azərbaycanda xalq-dövlət həmrəyliyi ilə yanaşı siyasi təkəkkürün formalaşmasından xəbər verir. Siyasi partiya rəhbərlərinin birgə bəyanatında Ermənistanın işğalçı siyasəti şiddətlə qınandı, mülki əhalinin hədəfə alınması faktı insanlığa qarşı cinayət kimi qiymətləndirildi. Ermənistanın 30 ilə yaxın bir müddət ərzində beynəlxalq normalara məhəl qoymadığını yada salan siyasi partiyaların rəhbərləri bunun Azərbaycana qarşı ikili standartlar olduğunu beynəlxalq təşkilatların diqqətinə çatdırdılar.

Birliyə aparan yol

Bəyanatda siyasi partiyaların rəhbərləri dövlət başçısının bu əsasda dünya dövlətlərin qarşısında söylədiyi fikirləri dəstəkləyərək "status-kvo"nun dəyişməsinin vacibliyini, Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad edilməsinin Cənubi Qafqazda sabitliyin təmin olunmasında böyük rol oynayacağını xüsusilə qeyd ediblər. Siyasi partiya rəhbərlərinin birgə bəyanatında Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin: "Bizim Ermənistan torpağında siyasi və hərbi maraqlarımız yoxdur" - fikrini sitat gətirməsi Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin haqq işinin dəstəklənməsi kimi qiymətləndirilməlidir. Azərbaycan xalqının və ölkənin siyasi partiyalarının yekdilliklə Prezidentin yanında olması həm də onu deməyə əsas verir ki, ölkəmizdə siyasi müstəvidə etibarlı və peşəkar münasibətlərin qurulması üçün münbit zəmin yaradılıb.

Siyasi partiyaların bəyanatı və ondan sonrakı dövrlərdə ümummilli xarakterli məsələlərdə bir araya gələrək ortaq addım atmaları, milli məsələlərdə partiyaların bir mövqedən çıxış etmələri artıq ənənə şəklini alıb. Şuşa Bəyannaməsi də həmin ənənənin müsbət tərəflərindən qaynaqlandı. Şuşa Bəyannaməsi tarixi qərarı və bu sənədin imzalanması Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin ən yüksək zirvəyə qalxdığını göstərən hadisədir və partiyalar Bəyannamənin siyasi dəyərini anlayaraq, öz mövqelərini ortaya qoydular.

Bütün bu hadisələr bir daha sübut edir ki, sağlam düşüncəli insanlarımız haqq və ədalət naminə şəxsi ambisiyalardan imtina etməyi və milli maraqlardan çıxış edərək vahid qüvvə halına gəlməyi bacarırlar. Əlbəttə, dövlətimiz tərəfindən formalaşdırılan sağlam siyasi mühit, etimad və etibar cəmiyyətimizin iqtidar və müxalifət cəbhələrinə bölünməsinə mane olan ən böyük amillərdir. Əksini düşüncələr isə bizə yad, düşmən olan qüvvələrdir. İkinci Qarabağ müharibəsi cəmiyyətin birliyinə, bütövlüyyəne, düşməne qarşı bir yumruq kimi birləşməsinə etinasız qalan partiyalar isə ümummilli dəyərlərə sahib çıxmaq imtahanından kəsildilər. Səbəb bəllidir, xaricdəki ağaları onlara bu fürsəti dəyərləndirməyə imkan vermədilər. Tarixi məqamda siyasi dialoqdan uzaq duranlar xalqın adından necə danışa bilərlər?

Siyasi partiyaların maliyyələşməsinə yeni baxış

Bu gün Azərbaycanda seçkilərdə iştirak edən və parlamentdə təmsil olunan partiyalara maliyyə dəstəyi göstərilir ki, bu da müsbət haldır. Əlbəttə, bu addım ona görə atılır ki, siyasi partiyalar inkişaf edə bilsin. Milli Məclisin iclasında müzakirəyə çıxarılan "Siyasi partiyalar haqqında" Azərbaycan Res-

Bəhruz QULİYEV,
"SOS" Media Qrupun rəhbəri,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru,
Əməkdar jurnalist

publikasının 2022-ci il 16 dekabr tarixli 693-VIQ nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsində də bu məsələ əksini tapıb. Dəyişikliyə əsasən, kənar dövlət maliyyə nəzarəti obyektlərinin siyahısı genişləndirilir. Belə ki, siyasi partiyalar kənar dövlət maliyyə nəzarətinin obyektləri sırasına daxil edilir. Siyasi partiyaların fəaliyyəti isə şəffaf olmalıdır. Onlar maliyyələşmədən sonra daha dinamik olmalıdırlar ki, cəmiyyətin inkişafına töhfə verə bilsinlər. Əgər partiyalar siyasətdə şəffallıqdan danışdırlarsa, əlbəttə ki, maliyyə məsələlərində də şəffaf olmalıdırlar. Digər maliyyə mənbələrindən vəsaiti cəlb edərlərsə, hesab verməlidirlər. Yeni qanunla partiyaların maliyyə şəffaflığı daha da aydın olacaq.

Dialoqda yeni forma

2019-cu ildən başlanan siyasi islahatlar ölkədə yeni siyasi konfigurasiya, yeni münasibətlər sistemi yaradıb. İqtidar-müxalifət görüşləri global çağırışların həllində mühüm rol oynayır. Ənənəyə çevrilmiş siyasi dialoq isə sağlam mühitin gücləndirilməsinə yol açır. 2019-cu ildə yaradılan Prezident Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin fəaliyyəti isə partiyalar arasında uğurlu əlaqələrin güclənməsində əsaslı rola malikdir. 2020-ci il Vətən müharibəsi dövründə olduğu kimi, 2023-cü ildə antiterror tədbirləri zamanı da siyasi partiyaların dövlətçilik və milli maraqlar naminə bir araya gəlməsi, göstərdikləri birlik, həmrəylik nümayişi atılan addımların, görülən işlərin uğurundan xəbər verir.

Prezident Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin müdiri Ədalət Vəliyevlə siyasi partiyaların rəhbərləri arasında keçirilən görüşlər və aparılan konstruktiv müzakirələr öz effektivini müsbət mənada göstərməkdədir. Artıq siyasi mühit yeni standartlara, yeni çağırışlara uyğun formalaşmış. Yeni qanunun qəbulu da siyasi partiyaların fəaliyyətinə müsbət təsir göstərməkdədir. Siyasi dialoqun mövcudluğu şəraitində yeni əməkdaşlıq formatı yaranıb. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycanda siyasi dialoq mühitinin inkişaf etdirməsi siyasi proseslərdə iştirak edən bütün tərəflərə açıq və bərabər hüquqlu dəvət mesajıdır. Dövlətimizin başçısı çıxışlarının birində bildirib ki, hökumətə müxalifət arasında, aparıcı partiya ilə digər partiyalar arasında normal, sivil münasibətlərə ehtiyac var: "Siyasi partiyaların fəaliyyəti, demokratiyanın inkişafı, iqtisadi azadlıqların bərqərar olması, ölkəmizin güclənməsi qarşımızda duran vacib məsələlərdir.

dir. Bu gün ölkəmizdə siyasi dialoq aparılır. Bu, çox təqdirəlayiqdir. Ölkəmizin gələcək siyasi sistemi üçün, siyasi sisteminin təkmilləşməsi üçün bunun böyük əhəmiyyəti var".

Yeni dövr, yeni çağırışlar

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə ölkədə davamlı olaraq müxtəlif siyasi qüvvələr arasında konstruktiv əməkdaşlıq, sağlam siyasi dialoq və ümummilli məsələlərdə həmrəylik mühitinin təşviq olunur. Prezident Administrasiyası tərəfindən fevralın 25-də "Hilton Bakı" hotelində keçirilən dəyirmi masa da siyasi partiyalarla dövlət orqanları arasında konstruktiv əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, eləcə də siyasi dialoq mühitinin təşviq olunması məqsədilə təşkil olunmuşdu. Dəyirmi masada dövlət qurumlarının nümayəndələri ilə yanaşı ölkəmizdə fəaliyyət göstərən 24 siyasi partiyanın təmsilçiləri, həmçinin tanınmış alimlər, politoloqlar, siyasi şərhçilər və media nümayəndələri də iştirak ediblər.

Prezident Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin müdiri Ədalət Vəliyev ölkənin siyasi həyatında görülmüş işlər haqqında danışaraq bildirib ki, Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan şanlı Qələbə dünya azərbaycanlılarının qürur mənbəyidir və tarixə qızıl hərflərlə yazılıb. Yeni siyasi konfigurasiyada, cəmiyyətin bu və ya digər tələyüklü məsələlərin həllində səfərbər olunmasında siyasi partiyaların rolu xüsusi qeyd edilməlidir. Sağlam əməkdaşlıq mühiti sabitliyi və tərəqqini təmin edən əsas amillərdir. 2022-ci ilin dekabrında qəbul edilmiş "Siyasi partiyalar haqqında" Qanunun əhəmiyyətindən danışarkən Ə.Vəliyev bildirib ki, yeni Qanun ölkənin partiya sisteminin keyfiyyətə daha böyük inkişafına zəmin yaratmaqla, bütün siyasi partiyaların ilkin imkanlarını ?evrilməsinə xidmət edib. 2024-2025-ci illərdə keçirilən Prezident, parlament və bələdiyyə seçkilərində siyasi partiyaların fəal iştirakı demokratik münasibətlərin təzahürü kimi dəyərləndirilə bilər.

Tədbirdə çıxış edənlər siyasi partiyaların fəaliyyətinin tənzimlənməsinin müxtəlif aspektlərinə toxunaraq, dövlətin mövcud istiqamətdə gördüyü işlər, partiyalara dövlət büdcəsindən ayrılan maliyyə yardımları, bu yardımların xərclənməsi, hesabatlılıq, partiya sədrlərinin mediadakı fəaliyyəti, onların siyasi dialoqun dərinləşməsi prosesində rolu və digər bu kimi məsələlər barəsində ətraflı məlumatlar veriblər.

Uğurlu nəticə

Xalqın və dövlətin siyasi həyatında önəmli rol oynayan seçkilər ötən il Azərbaycanın suverenliyini bütün ərazisində bərqərar etdiyi vaxtda keçirildi. Ölkə tarixinin ən şərəfli və şanlı səhifəsi hesab olunan Zəfər seçkiləri zamanı bütün siyasi partiyalar parlamentdə yer qazanmaq uğrunda sağlam mübarizəyə qoşuldular. Bu, təkəcə Milli Məclisin deputatı statusunu qazanmaq yox, həm də dünyaya birlik və bərabərlik nümunəsi göstərmək idi. Azərbaycan cəmiyyəti siyasi əqidəsindən, dini mənsubiyyətindən, milliyətindən asılı olmayaraq vahid düşməne qarşı Liderinin ətrafında bir yumruq kimi birləşdilər. Prezident İlham Əliyev ölkəmizin bütün sahələrini inkişaf etdirməklə, dövlətçiliyimizi möhkəmləndirməklə, beynəlxalq arenada nüfuzunu artırmaqla milli və dövlət maraqlarımızı təmin edib, bununla hər kəsin marağı və mənafeyini təmin edib.

İnkişaf edən cəmiyyətimiz formalaşmış siyasi mədəniyyətə borcludur. Belə olan halda ziddiyyətlər yaranmır, fikir ayrılıqları diskussiyalarla, qarşılıqlı anlaşma ilə çözümlür, ortaq mərkəzə gəlmək asanlaşır. Azərbaycan dövləti bütün sahələrdə, o cümlədən milli vəhdətin əldə edilməsində uğurlar qazanıb. Milli həmrəyliyin inkişafına xidmət edən demokratik təcrübə əldə edilib. Partiyalar arasında siyasi dialoqun genişlənməsi sağlam mühit, qarşılıqlı anlaşmanı təmin edib.

Türkiyə heç nəyi unutmur

Sergey Lavrov Ankarada nələri müzakirə edib

Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov bazar ertəsi Ankaraya səfər edib, burada türkiyəli həmkarı Hakan Fidan ilə danışıqlar aparıb və prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan tərəfindən qəbul edilib. Rusiya-Amerika danışıqlarının başlaması fonunda Ukrayna məsələsi müzakirələrin mərkəzinə çevrilib. Rusiyalı diplomatın səfərinin Ukrayna müharibəsinin başlanmasının üç illiyinə təsadüf etməsi danışıqlara əlavə simbolizm verib. Sergey Lavrovun Türkiyəyə səfəri əvvəldən tam müəmma kimi görünürdü. Fevralın 23-də axşam saatlarında Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi kanallarında bu barədə ilk qeyd Rusiya nümayəndə heyəti Türkiyə paytaxtına gəldikdən sonra ortaya çıxıb. Bu mesajı çətin ki, informativ adlandırmaq olar, çünki o, bir cümlədən ibarət idi. Sergey Lavrovun səfərinin məqsədini ancaq Türkiyə rəsmilərinin sözlərindən qiymətləndirmək olar. "Tərəflərin Ukrayna üzrə danışıqlar prosesini bütün aspektləri, bu istiqamətdə diplomatik söyləri, Rusiya Federasiyası və ABŞ nümayəndə heyətləri arasında danışıqlar prosesini və Türkiyənin bu istiqamətdə mümkün töhfəsini müzakirə edəcəyi gözlənilir", - Ankaradakı adının açıqlanmasını istəməyən diplomatik mənbə bildirib. Rəsmi proqram bazar ertəsi Sergey Lavrov və Hakan Fidanın ikitərəfli görüşü ilə başlayıb. Lakin tərəflər təkbətək, yəni jurnalistlərsiz görüşmək qərarına gəldiyindən bu, çox şeyə aydınlıq gətirməyib.

Hadisələr elə inkişaf edib ki, rus jurnalistləri onların iştirakı ilə bağlı yeganə hadisə - danışıqlardan sonra mətbuat konfransı da bağlı qapılar arxasında keçirilsə, artıq təəcüblənməyəcəklər. Bu ideya mahiyyətini heç kimin izah edə bilmədiyi bütöv bir sıra hallardan ilhamlandı: Xarici İşlər Nazirliyinə gedən yolda jurnalistlərin olduğu avtobusların heç bir səbəb olmadan baş vermiş, lakin baş verməsi mümkün olmayan 15 dəqiqəlik dayanmasından tutmuş, siyahıdakı problemlərə görə şöbənin girişində 20 dəqiqə gözləməyə qədar. Vəziyyət müsbət həll olunub və hətta mətbuat konfransı keçirmək imkanı da əldə edilib.

Söz alan Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan rusiyalı həmkarı ilə söhbəti qısaca şərh edib və əmin edib ki, qlobal dəyişikliklərin dinamikasını nəzərə alsaq, "Rusiya ilə Türkiyə arasında koordinasiyanın artırılmasının böyük faydası var". Sonra Fidan əsas məsələyə gəlib: "Bu gün Rusiya ilə Ukrayna arasında müharibənin başlamasının üçüncü ili tamam olur... Biz hər iki qonşumuza sülh, əmin-amanlıq və firavanlıq içində yaşamasını arzulayırıq". Ukrayna hadisələrinin bütün planete, ilk növbədə Qlobal Günəyə mənfi təsir etdiyini vurğulayan türkiyəli diplomat münəqişənin "daimi əsaslarla" dərhal həllinə çağırıb. Türkiyədə hələ İstanbul razılaşmaları yerinə yetirilməmişdən əvvəl münəqişənin tez bir zamanda dayandırılması üçün dəfələrlə çağırışlar edilib. Hakan Fidanın çıxışı əvvəlkiyərdən ən azı onunla fərqlənirdi ki, bu şüarların kimə ünvanlandığı aydın idi.

Suriya müzakirələri

Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov Suriyadakı vəziyyətin bütün təfərrüatlarını müzakirə etmək üçün Dohada Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan və iranlı həmkarı Abbas Eraqçi ilə görüşəcəyini bildirib və ümid etdiyini bildirib ki, bu həftə üçün planlaşdırılmış görüş Suriyada vəziyyətin sabitləşməsinə kömək edəcək". Moskvada amerikalı jurnalist Taker Karlsona müsahibə verən Lavrov ABŞ-Rusiya münasibətlərindən tutmuş Suriyadakı son vəziyyətə qədər bir çox mövzuda sualları cavablandırıb. Lavrov Suriyadakı son hadisələri yaxından izlədiklərini və türkiyəli və iranlı həmkarları ilə Astana Prosesi prinsipləri çərçivəsində mövcud vəziyyəti necə yenidən həll edə biləcəklərini müzakirə edəcəklərini bildirib. "Bu kompleks oyundur"

Rusiyalı nazir Suriyada vəziyyətin kifayət qədər mürəkkəb olduğunu vurğulayaraq, "Bu, mürəkkəb oyundur. Bir çox aktör iştirak edir. Ümid edirəm ki, bu həftə üçün planlaşdırığımız görüş vəziyyətin sabitləşməsinə kömək edəcək" deyib. Lavrov əlavə edib ki, İdlib bölgəsində razılaşmaların ciddi şəkildə yerinə yetirilməsinə qayıtmaqın zəruriliyi müzakirə ediləcək. Çünki İdlib gərginliyi azaaltma zonası terrorçuların Hələbi ələ keçirmək üçün hərəkətə keçdiyi yer idi.

Rusiya, Türkiyə və İranın Astana Prosesi çərçivəsində mütəmadi görüşlər keçirdiyini xatırladan Lavrov bu ilin sonu və ya 2025-ci ilin əvvəlində görüş planlaşdırdıqlarını bildirib. Lavrov birbaşa Bəşər Əsədlə bağlı suala cavab verməyib, əksinə Suriyadakı mövcud vəziyyətin necə idarə olunacağına diqqət yetirdiklərini ifadə edən şərhlər verib.

HTŞ-dən ABŞ-a ittiham

Lavrov Təhrir əş-Şamı (HTŞ) kimin maliyyələşdirdiyi və ya yönləndirdiyi ilə bağlı suala da cavab verib: "Bu məsələ ilə bağlı bizdə müəyyən məlumatlar var. İctimaiyyətə açıq olan məlumata görə, amerikalılar, ingilislər və bəziləri bu qrupları dəstəkləyir. Bəziləri İsrailin vəziyyəti daha da pisləşdirməyə çalışdığını, diqqətin Qəzzadan yayındırılacağını deyir".

ABŞ və Rusiya Müharibədədir?

Lavrov sual edib, ABŞ və Rusiya bir-biri ilə müharibə vəziyyətindədirmi: "Mən belə deməzdim. Hər halda, bu, bizim istədiyimiz

bir şey deyil. Biz ABŞ kimi böyük bir ölkə ilə normal münasibətlərimiz olmasını istərdik. Rusiya və ABŞ-in əməkdaşlıq edə bilməməsi üçün heç bir səbəb görmürük". Lavrov ABŞ-in Ukraynanı döyüşmək üçün maliyyələşdirməsi ilə bağlı sualı da cavablandıraraq, deyib ki, ukraynalılar Amerika əsgərlərinin birbaşa dəstəyi olmadan uzaqmənzilli silahlarla etdiklərini edə bilməzdilər. Bu, şübhəsiz ki, təhlükəli bir vəziyyətdir. Biz bu vəziyyəti daha da pisləşdirmək istəmirik. Rusiyanın hər ehtimala hazır olduğunu ifadə edən Lavrov, "Ancaq biz Rusiyanın qanuni təhlükəsizlik maraqlarına hörmət əsasında danışıqlar yolu ilə sülh yolu ilə həllə üstünlük verərdik" deyib.

Qəzza ilə müqayisə

Rusiya xarici işlər naziri xatırladı ki, Ukrayna Rusiya-Ukrayna müharibəsində neçə nəfərin heyətini itirdiyi barədə dəqiq açıqlama verməsə də, Ukrayna prezidenti Vladimir Zelenski bir dəfə bu rəqəmin 80 mindən az olduğunu demişdi. Lavrov bildirdi ki, bu hesablamaya görə, son bir ildə İsrailin Qəzzaya təşkil etdiyi hücumlarda təxminən 45 min, 2014-cü ildən bu yana 10 il ərzində isə Ukrayna müharibəsində təxminən iki dəfə çox insan heyətini itirib. Digər tərəfdən, Lavrov 2022-ci ilin aprelində İstanbulda keçirilən görüşdə Ukraynanın onlara sülh sazişi layihəsi təqdim etdiyini və bu layihəni qəbul etməyə hazır olduqlarını xatırladı. Lavrov Britaniyanın o vaxt baş naziri Boris Consonun nümayəndə heyətinin rəhbəri kimi razılaşmaya mane olduğunu iddia edərək, bu prosesin arxasında ABŞ-ın da ola biləcəyinə ehyam vurub: "Yəni, o, bu-

nu ABŞ hökuməti adından edirdi, yoxsa müstəqil hərəkət edirdi? Bilmirəm və təxmin etmək də istəmirəm. Amma bu bir faktır ki, bu "qondarma" vəziyyətdə amerikalılar və ingilislər liderlik edir".

Lavrov həmçinin ABŞ prezidenti Co Baydenin mümkün qədər yükü seçilmiş prezident Donald Trampın üzərinə qoymaq istəməsini təklif edib. ABŞ-ın yeni seçilmiş prezidenti Trampın Ukraynada müharibəni dayandıracağına söz verdiyi və bunun hansı şərtlərlə mümkün olacağını xatırladılan Lavrov, "Prezident Putin iyunun 14-də etdiyi çıxışında buna toxundu. O, İstanbulda qəbul edilmiş prinsiplər əsasında danışıqlara hazır olduğumuzu bir daha təkrarladı", deyib.

Müsahibənin bir hissəsində Trampa da toxunan Lavrov, "Onunla bir neçə dəfə görüşmüşəm. Düşünürəm ki, o, çox güclü insandır, nəticə yönümlüdür və heç nəyi gecikdirməyi sevmir. Mənim təəssüratım belədir, danışıqlarda onun dost münasibəti var. Amma bu, onun Rusiya tərəfdarı olduğu anlamına gəlmir", deyib. Tramp dövründə Rusiyanın çox ciddi sanksiyalara məruz qaldığını xatırladan Lavrov Tramp administrasiyası ilə işləməyə hazır olduqlarını dilə gətirib. ABŞ və Rusiya arasında mümkün nüvə müharibəsi təhlükəsi ilə bağlı sualı cavablandıran Lavrov, Amerika və Qərb rəsmilərinin bu məsələ ilə bağlı bəzi açıqlamalarının "təhlükəli" olduğunu müdafiə edib. Lavrov bəzi ABŞ rəsmilərinin nüvə silahı ilə bağlı açıqlamalarında "Bir şey olarsa, Avropa bundan təsirlənəcək" dediklərini, başqa sözlə, ABŞ-ın bundan təsirlənməyəcəyini müdafiə etdiklərini bildirib.

V.VƏLİYEV

Məlumdur ki, dünən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin müdiri hörmətli Ədalət Vəliyevin rəhbərliyi ilə "Suverenliyin bərpası: siyasi müstəvidə yeni münasibətlər sisteminin formalaşdırılması" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib. SİA həmin dəyirmi masada iştirak edən partiya sədr-leri arasında sorğu edib.

Milli Cəbhə Partiyasının sədri Razi Nurullayev: "Fevralın 24-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının

Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin təşkilatçılığı ilə keçirilən "Suverenliyin bərpası: Siyasi müstəvidə yeni münasibətlər sisteminin formalaşdırılması" mövzusunda dəyirmi masanı yüksək qiymətləndirirəm. Tədbirdə ölkənin

siyasi inkişafı, yeni reallıqlar və qarşıdakı hədəflər ətrafında əhəmiyyətli müzakirələr aparılması ciddi dönüş nöqtəsi ola bilər.

Azərbaycanın tam suverenliyinin bərpası ölkədə siyasi münasibətlər sisteminə də yeni mərhələ açıb. İndi qarşımızda duran əsas vəzifə bu yeni dövrə uyğun siyasi dialoqu davam etdirmək, əməkdaşlıq mühitini gücləndirmək və cəmiyyətin müxtəlif siyasi təbəqələri arasında sağlam münasibətlərin qurulmasını təmin etməkdir.

Ölkənin gündəlik həyatında siyasi institutların və partiyaların daha aktiv iştirakı, qanunvericilik sahəsində aparılan islahatlar və demokratik proseslərin dərinləşdirilməsi ölkənin gələcək inkişafı üçün vacibdir. İstərdik ki, milli maraqlara xidmət edən inklüziv siyasi mühitin formalaşdırılması və cəmiyyətin bütün təbəqələrinin dövlət idarəçiliyində fəal iştirakına yaradılan şərait daha da artsun. Bu kimi müzakirələrin davamlı olması və siyasi qüvvələr arasında sağlam dialoqun gücləndirilməsi Azərbaycanın dayanıqlı inkişafına töhfə verəcək. Bu baxımdan, bugünkü dəyirmi masa mühüm addımlardan biri kimi qiymətləndirilməlidir".

Ana Vətən Partiyasının sədri Fəzail Ağamalı: "Dünən Azərbaycan Respublikası Prezident Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin rəhbəri cənab Ədalət Vəliyevin moderatorluğu ilə "Siyasi partiyaların suverenliyinin bərpası: siyasi müstəvidə yeni münasibətlər sisteminin formalaşdırılması" mövzusunda dəyirmi masa keçirildi.

Dəyirmi masada çıxış edən Ədalət Vəliyev 2020-ci ildən etibarən ölkəmizdə cənab Prezidentin xüsusi önəm verdiyi siyasi islahatların mahiyyəti üzərində dayanaraq yeni siyasi konfigurasiyanın formalaşmasının vacib detallarını təhlil etdi. O, siyasi partiyaların siyasi sistemimizdə yerinin və rolunun artırılması ilə bağlı həyata keçirilən tələblər üzərində geniş dayandı.

Həqiqətən də etiraf etmək lazımdır ki, 2020-ci ilə qədər Azərbaycanda fəaliyyət göstərən siyasi partiyalar çox xaotik vəziyyətdə idi. Qarşılıqlı münasibətlər düşməncilik mövqeyindən o tərəfə keçmədi. Hətta özünü müxalifət elan edən partiyalar arasında da belə biri digərini tanımır, qəbul etmir və eyni zamanda müxalifətə iqtidara qarşı barışmaz, əsas olmayan münasibəti özünü bütün istiqamətlərdə göstərirdi.

Bütün sahələrdə olduğu kimi, siyasi mühitimizin də şəffaflaşdırılması, siyasi partiyaların fəaliyyətinin tənzimlənməsi, qarşılıqlı hörmətə söykənən əməkdaşlığın formalaşdırılması, müxalifət-iqtidar münasibətlərinin normal müstəviyə gətirilməsi kimi vəzifələr ölkə Prezidentinin yaratdığı və Ədalət Vəliyevin rəhbərlik etdiyi şöbə tərəfindən qısa müddət ərzində həyata keçirilməyə başlandı.

Siyasi partiya rəhbərlərinin dəyirmi masa barədə TƏƏSSÜRATLARI

Bütün bu proseslərin xronikasına toxunan Ədalət Vəliyev bildirdi ki, hazırda ölkəmizdə fəaliyyət göstərən 26 siyasi partiya 24-ü ilə iqtidar arasında sivil əməkdaşlıq mövcuddur. 2020-ci ildən bu günə qədər ötən qısa zaman kəsiyində iqtidar və siyasi partiyalar arasında 52 görüş, müxtəlif xarakterli konfranslar və dəyirmi masalar keçirilib. Bu da birmənalı şəkildə sübut edir ki, bu gün iqtidar-müxalifət arasında sağlam münasibətlər və sivil əməkdaşlıq mövcuddur. Bu, əlbəttə, Azərbaycanın siyasi mühitində ciddi töhfələr verən mühüm bir hadisədir. Artıq Azərbaycan özünün ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təmin etdikdən sonra yeni bir mərhələyə qədəm qoyub. Məhz bu yeni mərhələdə siyasi partiyalarla əməkdaşlıq, iqtidar-müxalifət münasibətlərinin daha yüksək səviyyəyə qalxmasını təmin edəcək bütün şərtlərin həyata keçirilməsinin vacibliyi Ədalət Vəliyev tərəfindən dəyirmi masa iştirakçıları üçün diqqətə çatdırıldı.

Çox işgüzar və maraqlı müzakirələr aparıldı. Müzakirələrdə həm parlamentdə təmsil olunan, həm də parlamentdən kənar fəaliyyət göstərən siyasi partiya liderlərinin maraqlı çıxışları və verdikləri dəyərləndirmələr Ədalət Vəliyev tərəfindən müsbət qarşılandı. Dəyirmi masaların ayrı-ayrı konkret mövzular ətrafında keçirilməsinin vacibliyi qərar alındı. Səsləndirilən fikirlər dəyirmi masa iştirakçıları ilə əlbəttə ki, bu tədbirin təşkilatçısı olan Prezident Administrasiyasının müvafiq şöbəsinin razılığı ilə qarşılandı. Ümidvaram və əminəm ki, bundan sonra müxalifət partiyaları ilə iqtidar arasında əməkdaşlıq yüksək səviyyədə davam edəcək. Çünki bu əməkdaşlıq ölkəmizdə milli həmrəyliyin möhkəmlənməsinə xüsusi töhfələr verir və bundan sonra da Azərbaycan dövlətçiliyinin güclənməsində özünü göstərəcəkdir.

44 günlük Vətən müharibəsində və eyni zamanda antiterror əməliyyatında siyasi partiyaların dövlətimiz, Ali Baş Komandan, Azərbaycan xalqı və Silahlı Qüvvələrimizlə bərabər olması unikal bir nümunə idi. Biz bu nümunəni, bu birliyi və sağlam əməkdaşlığı qorumalı və inkişaf etdirməliyik".

Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyasının sədri Arzuxan Əlizadə: "Dünən ölkədə fəaliyyət göstərən siyasi partiya sədr-lərinin, eləcə də bir sıra politoloqların kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələrinin iştirakı ilə suverenliyin bərpası, siyasi müstəvilərin münasibətlər sisteminin formalaşması mövzusunda dəyirmi masa keçirildi. Dəyirmi masa bilavasitə Prezident Administrasiyasının siyasi partiyalar ilə və qanunvericilik hakimiyyəti əlaqələr şöbəsinin təşkilatçılığı ilə bir sıra dövlət qurumlarının rəhbər şəxslərinin iştirakı ilə keçirilib. Bu qəbildən olan tədbirlər əvvəlki dövrlərdə də keçirilmişdir. Dünənki çıxışımızda bu cür tədbirlərin - siyasi partiya rəhbərlərinin iştirakı ilə keçirilən tədbirlərin olduqca təqdire layiq olduğunu bildirmişdik.

Məlumdur ki, 5 il bundan əvvəl Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev ölkədə yeni siyasi münasibətlər sisteminin dialoq mühitinin formalaşdırılmasını vacibliyi ilə bağlı cəmiyyətə bir mesaj verdi. Bu istiqamətdə ciddi siyasi addımlar atılmalı olduğunu bildirdi. 2019-cu ilin noyabrında Azərbaycanda bir ilk olaraq Azərbaycan Prezident

Administrasiyası nəzdində siyasi partiyalar ilə və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsi formalaşmışdır. 2020-ci ilin fevral-mart aylarından etibarən həmin şöbəyə rəhbər təyin olunmuş hörmətli Ədalət Vəliyev ölkədə fəaliyyət göstərən istisnasız olaraq bütün siyasi partiyaların rəhbərləri ilə davamlı olaraq görüşlər keçirməyə başladı. Bir sıra müzakirələr, məsləhətləşmələr həyata keçirildi. Bu proses artıq 5 ildir ki, olduqca uğurla davam edir və bu prosesin uğurla davam etməyində təbii ki cənab Prezidentin yürütdüyü siyasət və həmin siyasəti uğurla həyata keçirən Ədalət müəllimin rəhbərliyi ilə müvafiq şöbə var ki, dünənki tədbirdə həmin müvafiq şöbənin bilavasitə təşkilatçılığı ilə və şöbənin rəhbəri hörmətli Ədalət müəllimin moderatorları ilə keçirildi.

Bir daha qeyd edim ki, bu tip tədbirlərin keçirilməsi olduqca təqdire layiqdir. Biz ötən 5 il ərzində dəfələrlə belə dəyirmi masalarda, konfranslarda, səfərlərdə həmçinin video konfrans formatında görüşlərdə iştirak etmişik və hər dəfə də siyasi partiya rəhbərlərinin iştirakı ilə keçirilən tədbirlərdə siyasi partiyalara əlavə bir tribuna təqdim olunur. Ölkə daxili, ölkə xaricində regionda baş verən hadisələr ilə bağlı hər kəs öz mövqeyini, fikirlərini bildirə bilər. Mən dünənki çıxışım da xüsusi olaraq vurğuladım ki, bu cür siyasi partiyaların bir araya gəlməsi dövlətçilik baxımından olduqca faydalıdır. Həmçinin onu da xüsusi olaraq qeyd edə bilərəm ki, siyasi partiyalar müxtəlif məsələlər ilə bağlı müxtəlif mövqələr nümayiş etdirə bilərlər. Biz bunun uğurlu nəticəsini gördük. İkinci Qarabağ müharibəsi öncəsi partiyalar birgə mövqedən çıxış etdilər. Xüsusilə 44 günlük müharibə dövründə, antiterror əməliyyatları həyata keçirilərkən, ərazi bütövlüyümüz bərpa olunarkən, suverenliyimiz bərpa olunarkən siyasi partiyalar vahid mövqedən - dövlətçilik mövqeyindən çıxış etdilər. Dövlətin yanında Ali Baş Komandanın yanında olduqlarını imzaları ilə, bəyanatları ilə sübut etdilər. Bizim bir çox düşmənlərimizə xüsusi olaraq mesaj oldu. Bunun sayəsində hesab edirəm ki, bir çox xarici təhdidlərdən siqortalı olmuşuq. Xarici təhdidlərin də qarşısını almış olduq. Çünki, Azərbaycan cəmiyyətindəki bu bütövlük siyasi partiyalarında eyni mövqedən dövlət ilə dövlətçilik məsələləri ilə mövqedən çıxış etməsi ölkəyə olan müəyyən basqılar vardı, ölkəyə müəyyən təhdidlər vardı onları da önləmiş oldu. Qarşıda çox ciddi hədəflər var. Bu hədəflər Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı hədəflərdir, bizim Qərbi Azərbaycandan son bir əsr ərzində qovulmuş, deportasiya olunmuş, sürgündə məruz qalmış bacı-qardaşlarımızın öz dedə-baba yurdlarına qayıtması məsələsi var ki, hazırda gündəmdədir. Və biz bunu beynəlxalq hüquqi müstəvidə həll etməyə çalışırıq və tam əminəm ki, bu məsələ də öz həllini tapacaq. Bu istiqamətdə Azərbaycan dövlətinin güclənməsi, Azərbaycanın regionda güc sahibinə çevrilməsi Azərbaycanın bir qədər də qüdrətinin artırılması istiqamətində siyasi partiyaların eyni mövqedən çıxış etməsi təbii ki olduqca vacib və əhəmiyyətli məsələdir. Bütövlükdə ölkədə çox partiyalı sistem formalaşması, bərqərar olması bu gün parlamentdə ölkədə mövcud olan 26 siyasi partiya 11-i təmsil olunur. Eləcə də son bələdiyyə seçkilərində partiyaların bir - ikisi istisna olmaqla iştirak etdilər. Bələdiyyələrdə də partiyalar mövcud fəaliyyətdə olan partiyalar təmsil olunurlar və bütövlükdə bu olduqca əhəmiyyətlidir. O baxımdan əhəmiyyətlidir ki, ölkə daxili və ölkəyə qarşı ölkə daxili məsələlərdə birlik nümayiş etdirilir. Ölkəyə qarşı müəyyən qüvvələr ki, onların da hər hansı bir Azərbaycana qarşı addımlar atmaq fəaliyyəti də önlənmiş olur. Çox partiyalı sistemin bundan sonra da inkişafına ehtiyac var və bu cür dialoq mühitinin dayanıqlı olmasına ehtiyac var və bu istiqamətdə də həm Dövlət Başçısının yürütdüyü siyasət olduqca təqdire layiqdir. Administrasiyanın siyasi partiyalar ilə və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqədar şöbəsinin də bu sahədə partiyalar ilə bilavasitə dialoq mühitinin formalaşmasında fəaliyyəti

müsbət qiymətləndirilir. Bundan sonra da bu istiqamətdə ciddi fəaliyyət göstərmək arzuolunandır. Əminəm ki, bu fəaliyyət davamlı olacaq və bu bütövlükdə ölkədə siyasi partiyalarla institutların, demokratiyanın bir qədər də inkişafına rəvac verəcək".

Demokratik İslahatlar Partiyasının sədri Asim Mollazadə: "Əslində, bu cür görüşlər ölkədə açıq siyasi dialoq və əməkdaşlıq mühiti yaradır. Burada iqtidar və müxalifət bir araya gələrək, Azərbaycan dövlətinin və Azərbaycan xalqının problemlərinin həlli yollarını müzakirə edir. Mənə elə gəlir ki, bu ölkədə milli dəyərlər ətrafında hamının və bütün siyasi qüvvələrin birliyi və eyni məqsədlərə xidmət etməyə şəraitini yaradır. Müsbət qiymətləndirilən bu növbəti görüş idi. Ümidvaram ki, bu ənənələr davam edəcək".

Gələcək Azərbaycan Partiyasının sədri Ağasif Şakiroğlu: "Tədbiri iqtidar-müxalifət dialoqunun yeni bir mərhələyə keçidi olaraq adlandırdım. Suverenliyin və ərazi bütövlüyümüzün bərpasından sonra keçirilən dövlətçiliyə xidmət edən möhtəşəm tədbirlərdən biri idi. Mövzunun qoyuluşu, seçilməsi, mövzu ətrafında siyasi partiya rəhbərlərinin çıxışları, mövzudan kənar siyasi partiya rəhbərlərinin müxtəlif təklifləri və bu təkliflərə dövlət qurumlarının - istər Ədliyyə Nazirliyinin, istər Mərkəzi Seçki Komissiyasının, istərsə də Prezident Administrasiyasının Siyasi Partiyalarla İş və Qanunvericilik Hakimiyyətlə Əlaqələr Şöbəsinin rəhbərliyi tərəfindən verilən reaksiyalar - hər biri pozitiv düşüncəyə əsas verir. Mən hesab edirəm ki, beş il əvvəl başlanmış iqtidar-müxalifət dialoqunun növbəti böyük mərhələsinə qədəm qoyuruq və fikrimcə, bu tip tədbirlər bundan sonra çox olacaq. Və ölkədə olan siyasi partiyalar arasında həmrəyliyi, milli dövlətçilik məsələlərində birliyi bir qədər də güclənməsinə xidmət edəcəkdir.

Hesab edirəm ki, siyasi partiyalar arasında iqtidar və müxalifət fərqli düşüncəli partiya liderlərinin bir masa arxasında əyləşməsi, öz fikirlərini həm digər siyasi partiya rəhbərləri ilə, həm də dövlət rəsmiləri ilə bölüşməsi və bu səpkidən olan fikirlərin media önündə dile gətirilməsi ölkədə həm də demokratik ənənələrin açıq və bariz nümunəsidir və göstəricisidir. Ümumilikdə, tədbiri yüksək qiymətləndirirəm və hesab edirəm ki, zamanında keçirilmiş olduqca mühüm bir tədbir idi".

Yeni Zaman Partiyasının sədri Musa Ağayev: "Biz ümumiyyətlə dialoqun başlanğıcından, 2020-ci ilin aprel ayından dialoqun tərəfində olmuşuq. Hətta ondan əvvəl də həmişə dialoqun tərəfində olmuşuq. Hesab edirik ki, bütün normal ölkələrdə məsələlər küçələrlə deyil, dialoqla həll etməlidir. Buna görə də dialoqun vacib olduğunu düşünürəm. Ancaq orada məsələlər müzakirə olundu və müzakirə olunan məsələlərdə biz həmişə öz fikrimizi bildirmişik və demişik ki, dialoq yalnız Azərbaycan üçün, həmçinin Azərbaycanın daxili və xarici siyasəti üçün gətirdikcə daha real bir mövqə təşkil etməlidir.

Bizim daxili məsələlərdən dialoqun inkişaf etdirilməsi üçün təhsil, elm, müasir texnologiyalar və s. kimi intellektin Azərbaycanda geniş tətbiqi məsələləri çox mühümdür. Ümumiyyətlə Azərbaycanda təhsil, elmi, müasir texnologiyalar və s. kimi intellekt çox geridə qalıb. Ümumiyyətlə demək olar ki, yoxdur. O cümlədən tibb sahəsində. Ölkənin bütün təhlükəsizliyi ölkənin təhsilindən başlayır. Gələcəkdə bu kimi məsələlər xüsusilə dialoqun mövzusu olmalıdır. O cümlədən də seçki məsələləri və s. məsələlər. Siyasi mühitdə partiyaların rolunu artırmaq insanları daha çox seçkilərə cəlb etməkdir".

Ayşən Vəli

“Beynəlxalq ictimaiyyətin Xocalı soyqırımına adekvat hüquqi qiymət verməsi mütləqdir”

İtaliya mediası Xocalı faciəsindən yazır

İtaliya mətbuatında Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümü ilə əlaqədar məqalələr dərc olunub. SİA xəbər verir ki, “Kmetro”, “Agenpari”, “Agenzia Nova” kimi saytların yaydığı materiallarda Azərbaycan xalqının fevralın 26-da bu dəhşətli faciənin qurbanlarının xatirəsini ehtiramla yad etdiyi bildirilir. Yazılarda Xocalı qətlaminin müasir tarixin ən qəddar və qanlı faciələrindən

daha sübut edir ki, Ermənistanda mövcud ideologiya başqa xalqlara qarşı nifrətdən formalaşmış. Bundan başqa, cinayətlərin törədildiyi yerlərin əyani sübutları, o cümlədən kütləvi məzarlıqlarda basdırılmış qurbanların cəsədlərinin qalıqları Ermənistanın azərbaycanlı əhaliyə qarşı soyqırımı törətdiyini daha bir-mənəli sübut edir.

“Bu hadisələri gözdə tutmaq və ya kollektiv yaddaşdan silmək olmaz. Beynəlxalq ictimaiyyətin bu vəhşilikləri etiraf etməsi və Xocalı soyqırımına adekvat hüquqi qiymət verməsi mütləqdir. Xocalı soyqırımı təkə Azərbaycan xalqının faciəsi deyil, bütün bəşəriyyəti narahat edən açıq yaradır. Beynəlxalq təşkilatlar, hökumətlər və global miqyasdakı qurumlar baş verənlərə biganə qala bilməz. Xocalı soyqırımının bütün dünyada rəsmən tanınması, ədalətin bərqərar olması üçün qanuni addımların atılması və bu vəhşiliklərin xatirəsinin qorunub saxlanması lazımdır ki, bir daha belə cinayətlər təkrarlanmasın”, - deyər yazılarda qeyd olunur.

Materiallarda Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyinin Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümü ilə bağlı bəyanatından fikirlərə yer verilib, Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) Səbinə Əliyevanın bu qətlamin bəşər tarixinin ən qaranlıq səhifələrindən biri olduğunu qeyd etdiyi bildirilib.

biri olduğu vurğulanır. Qeyd olunur ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri keçmiş sovet ordusunun 366-cı motoatıcı alayının dəstəyi ilə Azərbaycanın Xocalı şəhərini yerlə-yeksan edib. Erməni hərbiçiləri görünməmiş vəhşiliklə dinc əhaliyə qarşı soyqırımı törədib, 613 nəfəri, o cümlədən 63 uşaq, 106 qadın və 70 qocanı vəhşicəsinə qətlə yetiriblər. Şəhərin 5379 nəfər sakini zorakılıqla qovulub, 150 nəfərin, o cümlədən 68 qadın və 26 uşağın taleyi bu günədək məlum deyil.

Vurğulanır ki, Xocalı qətləmi ilə insan hüquqlarını qoruyan bütün beynəlxalq konvensiyalar və silahlı münaqişələr zamanı mülki şəxslərin müdafiəsi ilə bağlı normalar ciddi şəkildə pozulub. 1949-cu il Cenevrə Konvensiyaları, Soyqırım Konvensiyası, İsgəncələrə qarşı Konvensiya və yaşamaq hüququ,

fiziki və əqli toxunulmazlıq, işgəncə və qeyri-insani rəftardan azad olmaq kimi əsas hüquqları təsbit edən digər beynəlxalq qanunlar pozulub. Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev sayəsində Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Xocalı soyqırımına ilk siyasi-hüquqi qiymət verib.

Materiallarda diqqətə çatdırılır ki, Ermənistanın keçmiş rəsmilərinin, məsələn, sabiq prezident Serj Sarkisyanın bəyanatları, eləcə də bədnam terrorçu Monte Melkonyanın qardaşı Markar Melkonyanın “Qardaşımın yolu: bir amerikalının Ermənistanı taleyüklü səyahəti” kitabında açıqlanan ifadələri bu qətlamin əvvəlcədən düşünülmüş mahiyyətini daha da ortaya qoyur. Hətta erməni yazıçısı Zori Balayanın “Ruhumuzun dirçəlişi” kitabında dediyi sözlər, Xocalıda baş verən hadisələrin, türklərə qarşı törədilmiş cinayətlərin təsviri bir

inamı sarsıdır. Sosial şəbəkə fırıldaqçılıqlarına qarşı hesab edirəm ki, müxtəlif təsirli mübarizə üsulları tapılmalıdır.

Mətbuat azadlığı özbaşınalıq deyil. Mətbuat azadlığı, demokratiya xaos deyil. Azadlığı əldə edib məsuliyyəti unudanda, mətbuat azadlığı gözəndir. Biz bunları qoşa qanad kimi aparmalıyıq. Mətbuat azadlığından silah kimi istifadə etmək olmaz. Bu kütləvi qırğın silahı deyil, kütləvi məlumat vasitəsidir.

Azərbaycanda “Media haqqında” qanun layihəsi hazırlanıb. Qanun layihəsinin hazırlanmasında məqsəd informasiya təhlükəsizliyini artırmaq, medianın fəaliyyətini inkişaf etdirmək və stimullaşdırmaqdır. Qanun layihəsi media subyektlərinin dəqiq təsnifatını verir və eyni zamanda, jurnalistin sosial portretini müəyyənləşdirən vasitə kimi çıxış edir”.

Söylü Ağazadə

Böyüklərə yol verin!

MƏTANƏT

Amma bu, bir vaxtlar idi. O vaxtlar ki, ataların “yol böyüyün, su kiçiyindir” tövsiyəsinə əməl olunurdu. Hər yerdə-harada qapı varsa, oraya özündən böyük insanın girdiyini, oradan özündən böyük insanın çıxdığını gören gənc dayanırdı və böyüyə yol verirdi. Olsun küçə, ictimai nəqliyyat və sair ağılınıza gələnlər hər yer... Yol böyüyün idi. Əziyyət çəkib 2-3 dəqiqədə gözləməli idin ki, böyük keçsin...

Su isə kiçiyin idi. Yeni haradasa su içmək lazımdı gəldikdə, suyu ilk olaraq uşaq içməli, uşağa içirdilməli idi, axı onların dözümlü biz böyüklerin dözümlüydən azdır. Elə bu kimi dəyərlərimizə görə də zaman-zaman atalarımızın dilində bu deyim formalaşmışdı: yol böyüyün, su kiçiyindir.

Müasir dövrimizdə qarşılaşdığımız və gördüyümüz mənzərələr fonunda bu məsələyə nəzər salmağın da yerində olduğunu düşünürəm. İndi artıq böyüyə yol vermək az-çox rayonlarda qalıb. Hansı ki, bəzən rayondan gələnlərin şəhərdə özlərini aparmağı bacarmadıklarını iddia edənlər olur. Lakin təəssüf ki, elə adət-ənənələrimizdən, milli dəyərlərimizdən nə qalıbsa, rayonlarda qalıb. Elə bu gün haqqında danışdığımız böyüyə yol vermək kimi...

Təəssüf ki, böyüyə yol vermək əsasən ötən illərdə qalıb. İndi əksər gəncə yaşlılar yol verməli olurlar. Çünki onlar ictimai nəqliyyatda özlərini elə irəli verir ki, yaşlı insanlar yıxılmaqdan, zədə almaqdan qorxub onlara yol verməli olurlar.

Metronun giriş qapısından tutmuş qatarlaradək müşahidələrim əsasında deyər bilərəm ki, böyüklərə yol verən çox az gənc var. Başları söhbətə, telefona elə qarışmış ki, böyüklər yaddan çıxıb. Qulaqlardakı qulaqcıqlar ətraf aləmdən uzaqlaşdırıb belə gəncləri. Sanki dinlədikləri musiqini ritmi ilə hərəkət edirlər. Bu ritm isə özündən dəfələrlə böyüyü arxada qoyub irəliyə keçməklə nəticələnib. Hələ böyüyə yer verməyi demirəm, çünki bu, ayrıca bir mövzudur.

Küçədə, əhalinin sıx olan yerlərində də müşahidə edənlər olsa, görür ki, gənclər dərindən çıxanda yolu elə zəbt edirlər ki, sanki yol yalnız onlara məxsusdur. Buradan nəinki böyük olan, heç öz yaşlıları da keçə bilmir. Lakin yolda, ictimai nəqliyyatda və yerlərdə hərəkətin qayda-qanunu var. Kimsə yolu zəbt edən belə gənclərdən xahiş etməlidir ki, zəhmət olmasa, mənə yol verin? Ya da bir tərəfə çəkilin, keçim? Onlar özləri fikirləşməlidir ki, yolu zəbt etmək olmaz.

Beləliklə, hazırda əksər gənc belə bir düşüncə ilə yaşayır ki, hər yerdə mən. Bu isə “yol böyüyün olmalıdır” kimi dəyərimizin keçmişdə qalması, günümüzə uzaqlaşması ilə nəticələnir.

Lakin unutmamağa haqqımız olmayan adətlərimizdən birincisi böyüyə yol verməkdir. Çünki bu, adətlərdən də əvvəl mənəvi zənginliyimiz, ailə dəyərlərimizə sayğı ilə yanaşmağımız və tərbiyəmizin göstəricisidir.

Qoy gənclər unutmasın ki, bir gün də onlar bu gün yol vermədikləri böyüklerin yaşına gələcəklər. Yaşlandıqca insanın həssaslaşdığını, özündən yaşca kiçik olanlardan hörmət gözlədiyini nəzərə alsaq, ola bilməz ki, bu, yaşa dolduqca onları incitməsin. O zaman ki, ətrafdakı gənclərdən sayğı umacaqlar, elə həmin an anlayacaqlar ki, biz gənclikdə hansı səhvləri etmişik. Lakin onda gec olacaq. Elə bu səbəbdən də, əziz gənclər, gəlin, bir az yubanmalı olsaq da, böyüklərə yol verək. Çünki hər kəsin evində böyüyü var. Özündən böyük bir insana sayğısız yanaşmaq öz böyüyünüzə sayğısızlıq deyilmi?..

“Sosial şəbəkələr də atom silahı, lazer silahı kimi bir vasitədir”

“Sosial şəbəkələr də atom silahı, lazer silahı kimi bir vasitədir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında media eksperti Qulu Məhərrəmi deyib.

O bildirib ki, sosial şəbəkələrdən xeyirxah məqsədlərlə də, bəd niyyətlə də istifadə etmək olar: “Mənə elə gəlir ki, bu cür fırıldaqçılıqların qarşısını almaq üçün sosial media iştirakçıları müəyyən etik öhdəliklər götürməlidirlər. O öhdəliyə əməl etməlidirlər. Əlbəttə ki, bu fırıldaqçılıqların qarşısını almalı olan orqanlar var. Bunlar Hüquq Mühafizə orqanlarıdır. Qanunvericilikdə onların üzərinə öhdəlik qoyulur. Onlar da bununla məşğul olmalıdırlar. Bundan əlavə bəzən internetdə, sosial şəbəkələrdə gerçək humanitar aksiyalar keçirirlər. Xəstələrə, kimsə yardım istəmək kimi aksiyalar olur. Təəssüf ki, bu fırıldaqçılıqların bu işlərinin də çox mənfi təsiri olur. İnsanların inamını azaldır, tükəndirir, insanlar artıq belə şeylərin gerçək, yoxsa yalan olduğu haqqında düşünürlər. Ona görə,

Xocalı faciəsinin 33-cü ildönümündə Xocalı harayı abidəsi önündəyəm: -Bu gün bir başqa qürurla dayanmışam, əziz anam. Haqqın da var dayanmağa. İllərdir ki, vüqarlı duruşuna bu il daha bir vüqar qarışıb. Bir qərinə olacaqdı ki, bu ucalıqdan seyr edirdin uzaqları. O xəbəri gözləyirdin ki, bir gün küləklər "Xocalı azaddır" sorağını gətirəcək. Sənin də yurd həsrətin, torpaq hicranın sona yetəcək. 31 il ağlamaqdan nurunu itirən gözlərin, illərin acısının izlər saldığı üzün gülcək, gözlərin önündə xocalılıların başına gətirilən müsibətlərin cəzası veriləcək, qisas yerdə qalmayacaq...

31 il idi ki, hər gün səninlə biz də Xocalı dayıdık: həmin gün, fevralın 25-dən 26-na keçən gecə vəhşi ermənilərin törətdiyi soyqırımı hadisəsinin içərisində idik. Güllə-barana tutulmuşduq. Orada yaralanan, ev-eşiyindən zorla, silah burnunda çıxarılanlardan idik. Əzizlərinin gözü qarşısında öldürülən, dərisi soyulan, gözləri oyulan, əli-qolu, ayağı kəsilənlərdən idik. Donaraq meşələrdə həyatını itirənlərdən idik. Bu müsibətdən salamat qurtarıb, lakin illərlə məcburi köçkün kimi yaşayanlardan, yurd həsrəti çəkənlərdən idik. Torpağını itirib namus, şərəf acısı yaşayanlardan idik.

31 il idi ki, ay ana, səninlə idik. Sənin vüqarın qarşısında baş əyir, bir azərbaycanlı ananın öz balasını necə böyük əziyyətlə, əz-

33 əvvəlki, 33 il sonrakı XOCALI

edilməsini istəyən dövlətimizin başçısı var. Ölkə iqtisadiyyatının inkişafını reallaşdıraraq, bununla da ordumuzun intibahına nail olan ölkə başçımız vardı.

Elə bütün bunların sayəsində də biz torpaqlarımızın azad edilməsi üçün hərbi yolu seçəndə yanılmadıq. Güclü ordumuzla Zəfərə doğru irəlilədik. Vətənpərvər gənclərimizin hər biri sinəsini düşmən qarşısına siper etdi.

Bunlar asanlıqla əldə olunmamışdı, əziz anam. Bunlar üçün uzun illər hazırlıq aparılmışdı. Milli ordumuz qüdrətləndiyi kimi, gənclərimiz də vətənpərvərlik hissi ilə böyüdülmüşdü. Odur ki, qalib gələ bildik. Torpaq sevgisi, namus, şərəf amili bizi böyük Zəfərə aparıb çıxardı.

Bu gün Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun əraziləri azad nəfəs alır. Bu gün Xocalı faciəsinin ildönümünü Şuşa, Laçın, Füzuli, Ağdam, Zəngilan, Kəlbəcər, Xankəndi, Xocavənd, Ağdərə, ümumilikdə Azərbaycan hər iki gözündə yaşla anır. Lakin bir gözdən axan yaş Xocalının müsibəti üçündürsə, digər gözdən axan yaş sevinc gözyaşındır. Çünki biz Xocalı faciəsinin 33-cü ildönümünü onun azadlığı şəraitində anırıq. Xocalı qurbanlarının qisasının alınması, azad Xocalıda bayrağımızın dalğalanması ilə qeyd edirik.

Söz yox ki, tarix çox müharibələrə, savaşlara şahid olub. Bu, bizim də xalqın taleyinə yazılmış bir acı imiş ki, o müharibələri, savaşları biz də yaşayacaqmışıq. Yaşadıq da. Birinci və İkinci Vətən müharibələri min-

mlə qorumasından, düşmən əlinə keçməməsi üçün bağırdı gizlətməsindən, namusunu qurtarmaq üçün ölümünü yaşamasından üstün bilməsi kimi imrətamiz istəklərindən örnək alaraq yaşayırdıq. Bütün bunları gənclərə, yeniyetmələrə söyləyərək onların da eyni əxlaqi dəyərdə, düşüncədə olmasına çalışırıdık. Əslində sənədekı bu məğrurluq, əzm xalqımıza məxsus olanların təzahürüdür. Bu xalqın hər bir qadını belə bir müsibətlə üzleşərdisə, yalnız sənin kimi edərdi. Çünki qeyrət, namus, iffət, hünər bizim kişilərimiz kimi, qadınlarımızda da eynidir. Onlar kişilərdən heç vaxt geridə qalmayıb. Yeri gələndə at minib döyüşə yollanıb, yeri gələndə silah götürüb düşmən üzərinə gedib, yeri gələndə həyat yoldaşına dayaq olub, yeri gələndə isə evinin xanımı, övladının anası olub.

Budur, ay əziz anam, builki duruşunda, baxışın da dəyişib. Çünki bu gün Xocalı azaddır. Xocalı düşmən tapdağından azad edilib, anası Azərbaycanın qoynuna qayıtarılıb. 2023-cü il sentyabr ayının 20-də milli ordumuzun Xankəndidə apardığı birgünlük antiterror əməliyyatı ilə bir neçə yurd yerimiz kimi, Xocalı da vəhşi vandallardan xilas oldu. Düşmən özünü öz ayağı ilə yurdumuzdan çıxıb getdi. Onlara Azərbaycan qanunları çərçivəsində qalıb yaşamaları təklif olundu. Lakin getməyi məsləhət bildilər. Çünki bizdə belə bir atalar misalı var: savaşıanda ələ savaşı, barışmağa üz saxla. Lakin erməni bu üzünü saxlaya bilməmişdi. Onun xisləti, acgözlüyü, üreyində illərlə gəzdirdiyi nifrəti bunu etməyə qoymamışdı.

Beləliklə, azad oldu Xocalı. Dövlətimizin başçısı, Ali Baş Komandan sənin bağırdında onun Azərbaycan bayrağını zirvəyə qaldırdı. Elə bir zirvəyə ki, sən bax, buradan-Bakıdan

o bayrağı görə bildin. O andaca yurdundan azad olduğunu öz gözlərinlə gördün. Bu bayrağın dalğalarında 31 il əvvəlki müsibətin qisasını gördün. O dalğalarda hər bir xocalılının qanının yerdə qalmadığını, min bir əzab-əziyyətlə qətlə yetirilən insanların ahının alındığını gördün. Bu dalğalarda 2020-2023-cü illərdə bir-birinin ardınca baş verən hadisələrin, 44 günlük Vətən müharibəsinin və birgünlük antiterror əməliyyatının nəticələrini gördün. Bu dalğalar deyirdi ki, 270 ildən artıq bir zamanda ilk dəfədir ki, Azərbaycan öz torpaqlarının bütövlüyü uğrunda mübarizəyə qalxmış və qalib ölkə olaraq Zəfər çalışmışdır. O dalğalar namusdan, şərəfdən danışır. Deyir ki, artıq başını dik tut, Azərbaycan, bir qarışı torpağın da düşməndə qalmadı. Hər qarışı minlərlə şəhidinin hesabına azad olundu. Hər qarışı sağlamlığını itirmiş

minlərlə azərbaycanlı balasının hesabına xilas oldu.

O dalğalar söyləyir ki, Azərbaycan cəmi 44 gün ərzində namusunu və şərəfini ələ xilas etdi ki, bunun əks-sədası bütün dünyaya yayıldı. O dünyaya ki, sənin-Xocalının harayını illərlə əsla eşitmədi. Gözlərini yumdu, qulaqlarını qapadı, yüzrlə insanın faciəli şəkildə öldürülməsini, bir xalqa qarşı aparılan soyqırımını göz ardına vurdu. İllərlə deyilməsinə baxmayaraq nədənsə bu həqiqətləri gözlər görmədi, qulaqlar eşitmədi.

Lakin haqq nazilər, lakin üzülməz, deyib atalarımız. 31 il ərzində haqqımız olanların hər biri nazildi, lakin üzülmədi, qırılmadı. Çünki buna yol verməyən Liderimiz vardı. Hər an torpaqlarımızın azad olunması üçün yollar fikirləşən, haqq səsimizi dünyaya yayan, dünyadan bu problemin sülh yolu ilə həll

lərlə Vətən övladının həyatını nöqtələsə də, sağlamlığını əlindən alsada, itkinləri üçün əzizlərinin gözlərini hələ də yollara diksə də, qaçqınlıq, köçkünlük həyatı soydaşlarımızın bir qərinəyə yaxın nəsibi olsa da, sonu Zəfərlə bitdi. Biz zamanın bu sınağından alınacaq çıxarı bildik. Deməli, böyük xalqıq. Böyük tariximiz var.

Biz zaman və tarix qarşısında mübariz, əzmlı bir xalq kimi dayandıq. Tarix və zaman isə qiymətimizi özünü verdi. Böyük Zəfərlə, qələbə ilə bizi hədiyyələndirdi. Biz əlniaçiq yaşamağı, başımızı hər zaman dik tutmağı nəsib etdi.

Əziz anam, bax budur, duruşunda, əzminde bütün bu söylədiklərim var. Odur ki, azad nəfəs al, Xocalı azaddır çünki. Başını daha dik tut, xocalılıların qisasını yetərinəcə alınıb. Six övladını sinənə. Çünki Azərbaycanda övladı Xocalını bağırdına basıb.

Və bütün bu nail olduqlarımız üçün dövlətimizin başçısının siyasi bacarığını, böyük sərkərdəliyini tarixin səhifələrinə yazaq ki, gələcək nəsillər də xəbərdir olsunlar ki, Azərbaycan necə oğullar verib Vətənə. O oğul ki, sən azad olunandan sonra sinəndən göylərə üçrəngli bayrağımızı qaldırarkən deyirdi: Xocalıda bayrağı qaldıranda fikirləşirdim, bax, bu gün biz tam əminliklə deyə bilərik ki, Xocalı qurbanlarının qanı yerdə qalmadı. Xocalıda bayrağın qaldırılması daha da həyəcanlı idi, onu açıq deyə bilərəm. Artıq Xocalı digər işğaldan azad edilmiş ərazilərimiz kimi abadlaşdırılır. Xocalılılar artıq doğma yurdlarına qayıdır.

33 il əvvəlki Xocalı... 33 il sonrakı Xocalı... Budur, tarix!

Mətanət Məmmədova

Tariximizdə çox hadisələrə şahidlik etmişik. Qanlı müharibələrə, terrorlara, soyqırımlara, daha nələrə, nələrə. Onların sırasında Sumqayıt hadisələri də var. Artıq həmin hadisədən bizi 37 illik zaman ayırır.

Ermənilər tarixin müxtəlif dövrlərində Azərbaycan xalqına qarşı çoxsaylı cinayətlər və təxribatlar törədiblər. 1988-ci il fevralın sonlarında Sumqayıt şəhərində törədilən kütləvi iğtişaşlar da onlardan biri idi. Bu hadisələr ermənilərin və onların havadarlarının Azərbaycan xalqı ilə bağlı dünyada mənfi imic yaratmaq məqsədini güdüdü. Belə ki, fevralın 27-29-da Sumqayıtda cərəyan edən hadisə nəticəsində müxtəlif millətlərdən olan 32 nəfər, o cümlədən 26 erməni həlak olub, 400-dən çox insan yaralanıb, 200-dən çox mənzil talan edilib, 50-dən artıq mədəni-məişət obyekti dağıdılıb, 40-dan çox avtomaşın yarasız hala salınıb. Baş vermiş bu hadisələr SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin erməni millətçiləri ilə birgə Azər-

Qatı cinayətlər: Sumqayıt hadisələri

Bu cinayətin əsl mahiyyətini açmaq, SSRİ Baş Prokurorluğunun üstündən sükutla keçdiyi məqamları araşdırmaq üçün Azərbaycanın qəti siyasi iradəsinin təzahürü olaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin göstərişi və Baş prokurorun qərarı ilə həmin kütləvi iğtişaşlarla əlaqədar keçmiş SSRİ Baş Prokurorluğu tərəfindən istintaqı aparılaraq sonradan dayandırılmış beş cinayət işinin icraatı təzələnərək vahid icraatda birləşdirildi və istintaqın aparılması Baş prokurorun birinci müavininin rəhbərliyi ilə prokurorluq, Daxili İşlər Nazirliyi və Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin müstəntiq və əməliyyatçılarından ibarət

baycana qarşı təşkil etdiyi və həyata keçirdiyi təxribatların növbəti tərkib hissəsi idi. Belə ki, aksiyanın təşkilatçıları şəhərdə iğtişaşlar törətmək üçün süni şərait yaradaraq gənclərə, xüsusən texniki peşə məktəblərinin şagirdlərinə spirtli içkilər, içərisi əvvəlcədən narkotik maddələrlə doldurulmuş siqaretlər, müxtəlif psixotrop dərmanlar və s. paylamışdılar. Əhəlinin arasında Azərbaycan dilini təmiz bilən müxtəlif millətlərdən olan təxribatçı qruplar yerləşdirilib.

ERMƏNİ MİLLƏTÇİLƏRİNİN MƏKRİLİ PLANI

Əsrlər boyu qonşuluqda yaşayaraq ölkəmizə qarşı məkrli planlar quran, azərbaycanlılara qarşı soyqırımı və deportasiya siyasəti aparan erməni millətçiləri həmin gün daha bir təxribata əl atdılar. Təbii ki, burada əsas məqsəd dünya ictimaiyyətində yanlış rəy formalaşdırmaq, anti-Azərbaycan əhval-ruhiyyəsi yaratmaq idi. Bu qanlı ssenari ilə guya ermənilərin əzildiyi, haqlarının tapdalandığı dünya ictimaiyyətinə təqdim edilməklə əslində yeni bir mərhələdə azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilən soyqırımı, işğalçılıq siyasətinin əsası qoyuldu. Bütün şahid ifadələri Sumqayıt ha-

disələrinin təşkilatçısının erməni, iki dəfə məhkum edilən Eduard Qriqoryan olduğunu sübut edir. Qriqoryan Sumqayıt hadisələri zamanı beş erməniyi şəxsən öldürüb. Bir sözlə, Sumqayıtda etnik zəmində törədilən iğtişaş həmin dövrdə bu sıradan olan məqsədyönlü təxribatların kulminasiyası idi. Qırğınların baş vermesində Sumqayıt əhalisi arasına yerləşdirilən və Azərbaycan dilini təmiz bilən SSRİ DTK-nın himayə etdiyi ermənilərdən ibarət təxribatçı qruplar xüsusi rol oynayıb. Erməni milliyyətindən olan 26 nəfərin qətlə yetirilməsini məhz bu dəstələrə həyata keçirib.

İstintaq materiallarının başqa bir yerində göstərilir ki, E.Qriqoryan öz dəstəsi ilə birinci mikrorayonda M.Petrosyanın mənzilinə daxil olmuş, müqavimət göstərmək istəyən mənzil sahibinə başından zərbə endirərək həlsiz vəziyyətə salmışdır. Bu cür faktlar çoxdur.

ƏVVƏLCƏDƏN HAZIRLANMIŞ SSENARI

Sumqayıt şəhərinin əhalisi 1988-ci ildə 258 min nəfər idi və bunun təqribən 18 minini etnik ermənilər təşkil edirdi. 1988-ci il fevralın 26-da Sumqayıtın mərkəzi meydanı Azərbaycanın Qarabağ regionunda ermənilər tərəfindən iki

gəncin öldürülməsinə etiraz olaraq nümayişçilər tərəfindən tutuldu. Erməni ekstremistləri və təxribatçı agentlər tərəfindən bu etiraz aksiyası iğtişaşa doğru təhrik edildi. İğtişaşı araşdırmaq üçün SSRİ Baş Prokurorluğu tərəfindən cinayət işi başlandı, xüsusilə mühüm işlər üzrə müstəntiq Vladimir Qalkinin rəhbərliyi ilə ölkənin müxtəlif regionlarından cəlb edilmiş 231 nəfər istintaqçı və bir o qədər də əməliyyatçıdan ibarət xüsusi istintaq-əməliyyat qrupu yaradıldı. SSRİ Baş Prokurorluğunun apardığı istintaq nəticəsində iğtişaş zamanı 26 erməni, 6 azərbaycanlı olmaqla, 32 nəfərin öldürüldüyü müəyyən edildi. Məhkəmənin qərarı ilə 92 nəfər uzunmüddətli həbs cəzasına, bir nəfər isə ölüm hökmünə məhkum olundu. Lakin SSRİ Baş Prokurorluğu tərəfindən aparılmış istintaqla iğtişaş iştirakçılarının yalnız bir qismi müəyyən edilib məhkəmənin qərarı ilə cəzalandırıldı, SSRİ-nin siyasi rəhbərliyi və SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin təzyiqləri nəticəsində istintaq məntiqi sonluğa çatdırılmadı, onun təşkilatçıları və sifarişçiləri müəyyən edilmədi.

gənçin öldürülməsinə etiraz olaraq nümayişçilər tərəfindən tutuldu. Erməni ekstremistləri və təxribatçı agentlər tərəfindən bu etiraz aksiyası iğtişaşa doğru təhrik edildi. İğtişaşı araşdırmaq üçün SSRİ Baş Prokurorluğu tərəfindən cinayət işi başlandı, xüsusilə mühüm işlər üzrə müstəntiq Vladimir Qalkinin rəhbərliyi ilə ölkənin müxtəlif regionlarından cəlb edilmiş 231 nəfər istintaqçı və bir o qədər də əməliyyatçıdan ibarət xüsusi istintaq-əməliyyat qrupu yaradıldı. SSRİ Baş Prokurorluğunun apardığı istintaq nəticəsində iğtişaş zamanı 26 erməni, 6 azərbaycanlı olmaqla, 32 nəfərin öldürüldüyü müəyyən edildi. Məhkəmənin qərarı ilə 92 nəfər uzunmüddətli həbs cəzasına, bir nəfər isə ölüm hökmünə məhkum olundu. Lakin SSRİ Baş Prokurorluğu tərəfindən aparılmış istintaqla iğtişaş iştirakçılarının yalnız bir qismi müəyyən edilib məhkəmənin qərarı ilə cəzalandırıldı, SSRİ-nin siyasi rəhbərliyi və SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin təzyiqləri nəticəsində istintaq məntiqi sonluğa çatdırılmadı, onun təşkilatçıları və sifarişçiləri müəyyən edilmədi.

"KRUNK" CƏMIYYƏTINƏ KÖNÜLLÜ PUL KÖÇÜRƏN ERMƏNİLƏR

1988-ci ilin yanvar-fevral aylarında, yəni, Sumqayıtda kütləvi iğtişaş baş verməzdən əvvəl şəhərdə fəaliyyət göstərən 14 əmanət kassasından milliyyətçə erməni olan 84 əmanətçi tərəfindən 143 min 64 rubl məbləğində əmanətlər götürüldü. İstintaqın gedişində, həmçinin məlum olub ki, həmin aylarda şəhərdə fəaliyyət göstərən poçt bölmələrindən Ermənistanla çoxsaylı telefon danışqları aparılıb, pul köçürmələri edilib. İstintaq zamanı müəyyən edilib ki, 1988-ci il fevralın 27-29-da Sumqayıt şəhərində

baş vermiş məlum hadisələrin fəal iştirakçılarından biri məhz Eduard Qriqoryan olub. Qriqoryan öz ətrafında adamları cəmləşdirib onlara rəhbərlik edərək, "ermənilərə ölüm", "ardımca" və sair çağırışlarla özündə olan və əvvəlcədən hazırlanmış siyahıya əsasən, erməni millətindən olan şəhər sakinlərinin evlərinə hücumlar həyata keçirib. İstintaq zamanı hücumu, zorakılığa və işgəncələrə məruz qalmış erməni millətindən olan zərərçəkmişlər (Lyudmila və Karina Mejlumyan bacıları, Manvel Petrosyan və digərləri) göstəriblər ki, onların evlərinə hücum edənlərə rəhbərlik və göstəriş verən məhz Eduard Qriqoryan olub, orada olan insanlar onun göstəriş və əmrinə əsasən hərəkət ediblər. İstintaq zamanı maraqlı bir fakt da üzə çıxıb. Belə ki, erməni millətindən olan Sumqayıt şəhər sakinlərinin öldürülməsinə görə məhkum olunmuş Eduard Qriqoryan 1989-cu il dekabrın 22-də hökm oxunduqdan sonra - SSRİ mövcud olduğu zaman - 1991-ci il avqustun 26-da Ermənistan Respublikası, Yerevan şəhər 1 saylı istintaq təcridxanasına köçürüldü. Sumqayıt şəhərində zərərçəkən ermənilərin əksəriyyəti o zaman Qarabağda fəaliyyət göstərən "KrunK" cəmiyyətinə könüllü maddi vəsait köçürməkdən imtina etməyə razı olub. Belə ki, cinayətkar dəstə bir binaya, bloka daxil olaraq birinci mərtəbədə yerləşən erməni millətindən olan sakinlərin evlərinə daxil olmayaraq, yuxarı mərtəbədə yaşayan ermənilərin mənzillərinə hücum ediblər.

Sonradan məlum olub ki, hücumu məruz qalmayan evlərin sahibləri "KrunK" cəmiyyətinə vaxtılı-vaxtında pul vəsaitləri köçürənlərdir. Şahidlərin ifadələri ilə müəyyən edilib ki, "KrunK" cəmiyyətinə pul köçürən ermənilərin evləri hücumu məruz qalmayıb. Hətta müəyyən edilmiş ki, erməni millətindən olan musiqiçilər toydan və digər tədbirlərdən əldə etdikləri pul vəsaitinin bir hissəsini "KrunK" cəmiyyətinə köçürüblər. Cinayət işinin materialları bir daha göstərir ki, Sumqayıtın azərbaycanlı sakinlərinin fərdi humanizmi və şücaəti olmasaydı, hadisələr planlaşdırılmış təxribat planına uyğun olaraq daha geniş miqyas alardı. Milliyyətçə erməni olan şahidlərin ifadələrindən bəlli olub ki, onlarla erməni hadisələr vaxtı azərbaycanlı ailələr tərəfindən öz evlərində yerləşdirilməklə xilas edilib.

SSRİ dövründə foto-video çəkilişə xüsusi nəzarət və senzura tətbiq olunmasına baxmayaraq, hadisələrin əvvəlcədən quraşdırılmış vasitələrlə foto-video çəkilişi aparılıb və dərhal SSRİ ərazisindən çıxarılaraq erməni lobbisi təşkilatları vasitəsilə anti-Azərbaycan kampaniyasının tərkib hissəsi kimi yayılıb.

Ermənistan və erməni lobbisi dairələri tərəfindən Sumqayıt hadisələri qəsdən Azərbaycana qarşı təbliğat və dezinformasiya məqsədilə istifadə edilsə də, Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi tədbirlər, aparılmış obyektiv və faktlara söykənən istintaq materialları ilə həmin iğtişaşların məhz erməni millətçilərinin və onların havadarlarının öz məkrli niyyətlərinə nail olmaq məqsədilə təşkil edilərək törədilməsi kifayət qədər və təkzibedilməz faktlarla sübuta yetirilib.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Kirayə üsulu ilə mənzillərin satılması ilə bağlı hara müraciət etmək?

Gəlirlərlə bağlı dəqiq, səhih məlumatlar əldə edilir. Məsələn, əgər sahibkardırsa, sahibkar son 12 ay müddətində fəaliyyəti ilə bağlı rəsmi məlumat verir. İş yerindən arayışlar və sistemdən çıxarışlar təqdim olunur ki, həmin şəxsin gəlirləri barədə qarşı tərəfdə təsəvvür yaransın.

Son 12 ay ərzində və 90 gündən çox gecikdirilmiş öhdəliyi olduqda, kredit tarixçəsi müştərinin mənfəi kimi qiymətləndirilir. Bir çox hallarda həmin şəxsə müqavilə bağlanmasından imtina olunur. Gəlirlərlə bağlı məlumatla eynilə İpoteka və Kredit Zəmanət Fonduna müraciət edən şəxslərə tətbiq olunan öhdəliklər burada da öz əksini tapır.

Mənzil kirayəsində yenə də sahibkarlıq fəaliyyəti varsa son 12 ay müddətində sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olduğu barədə məlumat təsdiqlənir.

Ekspert vacib detalları açıqladı

“Kirayə üsulu ilə mənzillərin satılması prosedurlarında vətəndaş Elektron İpoteka və Kredit Zəmanət sistemində müraciət etməlidir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Azərbaycan Qiymətləndiricilər Cəmiyyətinin (AQC) sədri, iqtisadçı ekspert Vüqar Oruc deyib.

Vüqar Oruc sözlərinə belə davam edib: “Elektron hökumət portalına inteqrasiya olunmuş Elektron İpoteka və Kredit Zəmanət sistemində müraciət etməlidir. Həmçinin, öz ailə tərkibi ilə bağlı tələblərə cavab verməlidir. Bunlar hansılardır? İlk qiymətləndirmə üçün qarşı tərəfin nə dərəcədə kirayə mənzil əldə edib-etməsinə qərar vermək üçün istifadə olunur. Yeni, həmin suallar müsbət cavablandırıldıqda, müraciət qəbul olunur və satış öhdəliyi ilə Elektron İpoteka və Kredit Zəmanət sistemində vətəndaşla müqavilə bağlanılır. Müqavilə bağlanana qədər ilkin qiymətləndirilmə aparılır.

İlkin qiymətləndirmə kriteriyaları:

1. Azərbaycan Respublikası vətəndaşı olması;
 2. Məhkumluğun olub-olmaması ilə bağlı arayışın təqdim edilməsi;
 3. ?Müraciət anına öhdəliklərin olub-olmaması ilə bağlı məlumat
 4. ?Müraciət edən şəxsin yaşı 60-dan artıq olmaması;
- Müqavilədə göstərilən müddətlə müraciət edən şəxsin yaşının cəmi 70-dən artıq olmamalıdır. Bu müqavilə əsasında şəxsin ödəniş üçün ömür vaxtının yeterli olması ilə bağlı faktorlardır.

Ölkədə bütün vətəndaşlara ömür müddəti tədbiq olunur. Bundan əlavə,

sənədlə rəsmi qayda da təsdiqlənmiş gəlirlərə malik olması. Bu problemlər və yuxarıda qeyd olunmuş ilkin qiymətləndirmə də hər hansı bir problem meydana çıxarsa, o zaman müqavilənin bağlanmasına imtina olunur.

Sonra bu ilkin qiymətləndirmədə müraciət edən şəxsin və ailə üzvlərinin verilən suallara cavab verib-vermədiyi müəyyən edilir. Onların ilk növbədə probleminin krediti olmaması, ödəniş qabiliyyətinin olması müəyyən olunur. Müraciətlərə baxılma aşğıdakı formalarda əsasda həyata keçirilir.

İlk olaraq müraciət edildikdən sonra görüş keçirilir. Müraciət edən şəxslə və əgər onunla bərabər hansısa ailə üzvü də müraciət edibse, yeni birgə müraciətdirsə, həmin şəxslərin birgə görüşü keçirilir. Müvafiq orqanın nümayəndəsi ilə həmin görüşdə kredit tarixçəsi, kredit tarixçəsində hər hansı problemin olub-olmaması, gəlirləri barəsində məlumatlar təqdim olunur. Lazım olan sənədlər, yeni hüquqi sənədlər, müvafiq qarşı tərəfə təqdim olunur. Həmin görüş növbəli şəkildə həyata keçirilir. Yəni sistem üzrə kim ilk müraciət edibse, məhz həmin şəxs görüşə dəvət olunur. Bu sıralama bütün prosedur hallarda gözlənilir.

Mütəxəssislər tərəfindən ikinci mərhələ kredit tarixçəsinin təhlilidir. Yeni əvvəllər olan kreditlər, onların verilməsi, ödənişlərin gecikib-gecikməsi və təbii ki, son 24 ay və yaxud da 60 gün müddətində gecikdirilmiş kreditin olub-olmaması müəyyən olunur.

melidir. Pensiyalar, sosial müavinətlər, alimentlər və s. digər gəlirlər bu rəsmi gəlirlərə aid edilir. Bu barədə məlumatlar təqdim olunmalıdır, sistemdən çıxarışlar verilməlidir və vətəndaşın həm Azərbaycan Respublikasında əldə edilən, həm də ölkə hüdudlarından kənardakı mənbələrdən əldə etdikləri gəlirlər bu prosesdə nəzərə alınır. Əsas amil vətəndaşın mövcud orta aylıq gəlirinin kirayə məbləğini ödəmək üçün yeterli olmasıdır. Yeni həmin məbləğdən müəyyən ödənişlər və müəyyən öhdəliklər çıxılır. Məsələn, ailə üzvləri varsa ailə üzvlərinin minimal xərcləri öz əksini tapır. Təqribən yaşayış minimum qədər 190 manat dəyərindədirsə, o qədər məbləğ çıxılır. Yerdə qalan məbləğ kifayət edirsə ki, ərizəçi kirayə müqaviləsini ödəsin o zaman bu məsələyə müsbət yanaşılır və daha bir mərhələdən keçmiş hesab olunur. Bütün mərhələlərdən keçəndən sonra fondun səlahiyyətli nümayəndəsi ilə kirayə üçün müraciət edən mənzil alqı-satqısına müraciət edən şəxs arasında notarial qaydada müqavilə rəsmiləşdirilir. Burada bir şərt var ki, son 12 ayın kirayə ödənişi 12 misli ilkin ödəniş kimi ərizəçidən qəbul edilir. Əgər əlavə ödənişlərdə edirsə bu 12 mislindən əlavə o zaman yerin və mənzilin, yaşayış sahəsinin seçilməsində daha fərqli və qiyməti yüksək olan variantların seçilməsi üçün şərait yaradılır”.

Ayşən Vəli

Lale Mehrali

Ancaq yaxşı adamların övladı olmalı...

Qadınlar hamilə olduqlarını öyrənən andan analığı hiss etməyə başlayırlar. Körpələri bətnlərində böyüdükcə onlar hər mərhələni hiss edirlər. Kişilərdə vəziyyət fərqlidir. Körpələri dünyaya gələndən sonra ata olduqlarını anlayırlar. Amma yarıdılışdan hər insanın daxilində bənzər hisslər var. Uşaq ikən oynadığımız evcik oyunlarında ana-ata roluna büründüyümüz də az olmayıb.

Ana olmaq...

Qeyd-şərtsiz sevməkdir, əvəz gözləmədən özündən, vaxtıdan, sağlamlığından verməkdir, hər şeyə rəğmən dözməkdir, bağışlamaqdır, heç azalmayan şəfqət göstərməkdir, yorğun olsa belə yorulmamaqdır, durmadan öyrətməkdir, bezmədən qulaq asmaqdır, dəstək olmaqdır, məsuliyyət daşımaqdır, bacaracağımızı səbrlə gözləməkdir, fikri yanında qalsa da "öyrənsin" deyər məsuliyyət verməkdir, sonsuz suallara cavab verməkdir, kəşf etdiyimizlə qürurlanmaqdır, doğulan kimi göbək ciyəmiz kəsilsə də ömür boyu görünməz bağlarla bağlı olmaqdır. Anamızdır axı!

Ata olmaq...

Sonsuz güvəndir, məsuliyyətdir, artıq böyüdüyünün fərqi olmaqdır, bitməyən etibardır, yenilməyən döyüşçüdür, nağıllardakı qəhrəmandır, ən yaxşı oyun yoldaşdır, ən etibarlı dostdur, sonsuz səbərdir, özgüvəndir, tək bioloji yox, ruhən bağlı olmaq deməkdir, birlikdə yorulmamaqdır, evə tələsməkdir, problemlərin həllidir, hər daşın altına əlini qoymaqdır. Ata olmaq çətin peşədir mənəcə.

İnsan dünyaya gələndə ailəsini seçə bilmir, necə bir ailədə doğulacağımız bizim istəyimiz xaricində baş verir. Amma biz gələcək övladımızın atasını, yaxud anasını seçə biləcək iqtidardayıq. Seçimlərimiz tək bizim yox, həm də gələcək övladımızın həyatına təsir edəcək. Xoşbəxtliyimiz və ya bədbəxtliyimiz dolayısı ilə övladımıza ötürdüyümüz həyatımız olacaq. Kim istəyər ki, övladı bədbəxt bir ailədə dünyaya gəlsin? Həyat yoldaşı seçərkən necə er, necə arvad olacağını düşünməklə yanaşı "bu insan mənim övladıma necə ana, necə ata ola bilər?" gözü ilə də baxmaq lazımdır mənəcə.

Yalnız yaxşı insanların nəsil artırma qabiliyyəti olsaydı, nə gözəl olardı, elə deyil? Təsəvvür edin, ancaq yaxşı adamların uşaqları olur, ancaq yaxşı adamlar uşaqlara tərbiyə verir, ancaq yaxşı adamların yaxşı tərbiyə verdiyi yaxşı uşaqlar böyüyüb yaxşı insan olur. Daha möhtəşəm bir dünya olmazdı dünyamız onda?

Hər dən facebookda, instaqramda qarşılaşıram, övladının gözünün önündə oğurluq edən, heyvanlara işgəncə edən, başqa canlılara zorakılıq edən böyüklərin görüntülərini. O böyüklər o uşaqlara belə nümunə olurlar, elə belə də olmalı imiş kimi, elə beləsi normalmış kimi davranırlar. Övladının gözü önündə oğurluq edir, övladının gözü önündə bir pişiyə təpik vurur, övladına tərbiyəni belə verir, anormal hərəkəti normallaşdırır. Belə insanların övladı olmalıdırmı sizcə?

Uşaq və qadın sığınacağına rəhbərləri öz səhifələrində uşaqları paylaşır bəzən, həyat hekayələrini yazırlar. Övladına zorakılıq edən, işgəncə verən, bədəninə istismar edən, başqalarına satan ataların-anaların uşaqları var o sığınacaqda, öz valideynlərindən qoruyurlar onları, təsəvvür edirsiniz? İnsan öz valideynindən qorunarmı? Qorxarmı? O valideynlərin uşağı olmalıdırmı sizcə?

Ancaq yaxşı adamların uşaqları olmalıdır mənəcə. Yaradan ancaq yaxşı adamlara nəsil artırma qabiliyyəti verməlidir. Yoxsa gündən günə çirkinləşən, məneviyyəti eybəcərleşən, əxlaqı korlanan cəmiyyətlərin qurtuluş şansı olmayacaq.

Gürcüstanın Sovet İttifaqı tərəfindən işğalı günündə - dekabrın 25-də rəsmi Tbilisi ABŞ-la münasibətləri sıfırdan başlamağa hazır olduğunu bəyan edib. Düzdür, hələlik Vaşinqton Cənubi Qafqaz dövlətinin mövcudluğunu unutmuş kimi görünür, lakin "Gürcü arzusu" nun liderləri bunun tezliklə dəyişəcəyinə ümid edirlər. "Biz başa düşürük ki, bu gün ABŞ-ın yeni administrasiyasının çox işi var - daxili problemləri həll etmək, müharibələrə son qoymaq. Buna əsaslanaraq, yəqin ki, Gürcüstan üçün lazımı vaxt tapmaq çətindir, lakin ümid edirəm ki, müəyyən mərhələdə Tramp administrasiyası gürcü-amerikan münasibətləri və strateji tərəfdaşlığın bərpası ilə ciddi maraqlanacaq", - Gürcüstanın baş naziri İrakli Kobaxidze bildirib.

Öz növbəsində Tbilisi meri və hakim "Gürcü arzusu" nun baş katibi Kaxa Kaladze bildirib ki, Tbilisi Vaşinqtonla münasibətləri sıfırdan başlamağa hazırdır. Onun fikrincə, bu, 2025-ci ilin sonuna qədər baş verə bilər. "ABŞ prezidenti "dərindən dövlət" in məğlub olduğunu elan edib. Və biz istəyirik ki, bütün bunlar Gürcüstanda tək bəyanatlarla deyil, həm də konkret addımlarla, hərəkətlərlə öz əksini tapsın. "Belə ki, münasibətlərin bərpası başlasın və hər şey, ən azı strateji münasibətlər, biz sıfırdan başlayacaq" deyib. Eyni zamanda, Kaladzenin fikrincə, "Gürcü arzusu" gürcülərin milli maraqlarını müdafiə edir və heç kimə öz ölkəsindən öz məqsədləri üçün istifadə etməyə imkan verməyəcək. "Əlbəttə, bu üç il çox çətin oldu. Yadırdadır, hansı bəyanatlar verildirdi - birbaşa təhdidlər, şantajlar olub, bu gün də davam edir... Bununla belə, hakimiyyət həmişə xalqın yanında olub, bütövlük nümayiş etdirib, ölkənin üzvləşdiyi çətinliklərin reallığını, hansı qüvvələrin yerli agentlərin cəlb olunması ilə dövlətə qarşı mübarizə apardığını cəmiyyətə izah edib. İnsanlar hər şeyi başa düşdülər, bizi dəstəklədilər və biz birlikdə ölkə üçün çox böyük fəlakətdən qaça bildik", - Kaladze vurğulayıb.

Praktikada sıfırlama istəyi Gürcüstanın

Trampa gürcü arzusu

Birləşmiş Ştatların BMT Baş Assambleyasında Ukrayna ilə bağlı qəbul etdiyi qətnamənin yeganə həmmüəllifi olması ilə ifadə olundu. Məlum olduğu kimi, amerikalılar Rusiyanı tənqid etməkdən imtina ediblər. "Biz hesab edirik ki, Birləşmiş Ştatların təşəbbüsü ilə qəbul edilən qətnaməyə dəstək çox vacibdir. Hər şeydən əvvəl ona görə ki, bu hərbi əməliyyatların dayandırılması istiqamətində ümumi tendensiya bütün səviyyələrdə dəstək tələb edir", - "Gürcü arzu-

su" nun deputatı İrakli Kadagışvili izah edib. Kobaxidze vurğulayıb ki, Rusiya Xüsusi Hərbi Əməliyyatının başlanmasından keçən üç il ərzində Gürcüstan Rusiyanın Ukraynadakı hərəkətlərini pisləyən və Kiyevin suverenliyi və ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən müxtəlif qətnamələr də daxil olmaqla 600-dən çox sənədə qoşulub. "Biz ABŞ hökumətinin sülh planını dəstəkləyirik və bu planın yaxın gələcəkdə uğurlu olacağına ümid edirik. Bizim üçün döyüşlərin davam etdirilməsinə deyil, sülhə yönəlmiş problemin həllinə

qoşulmaq vacibdir. Biz hər şeyə diqqət yetiririk... və Ukraynanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü dəstəkləyirik", - baş nazir bildirdi.

Politoloq Arçil Sixarulidze bildirib ki, keçən il "Gürcü arzusu" Donald Trampın ABŞ prezidenti seçilməsinə mərc edib və indi bundan faydalanmağa ümid edir. "Görünür, gözləntilər özünü doğrultdu. Trampın bəyanatları Gürcüstan hakimiyyətinin indiyədək söylədiyi fikirlərlə üst-üstə düşür. Ona görə də "Gürcü arzusu" Vaşinqtona münasibətlə-

ri bərpa etməyə hazır olduğuna dair siqnal göndərir. Əgər Trampın dəstəyini alarsa, o zaman növbəti dörd il ərzində hakim partiya müxalifətin istənilən təzyiqindən azad olacaq və istədiyi siyasəti həyata keçirə biləcək", - Sixarulidze hesab edir.

Ekspertin fikrincə, ABŞ-Gürcüstan münasibətlərinin yenidən qurulmasında problem odur ki, eyni zamanda Tbilisi Çinlə yaxınlaşır. "Məsələn, "Gürcü arzusu" nun Çini əsas təhlükə kimi gören Trampı Anakliya limanının Pekinə təhvil verməsinin Amerikanın strateji maraqlarına zərbə olmayacağına necə inandıracağı tam aydın deyil. "Mayk Pompeonun Trampın birinci hakimiyyəti dövründə razılaşmanı tənqid etdiyini nəzərə alsaq, mən inanıram ki, Gürcüstan və Amerika arasında münasibətlərin bərpası Pekin və Tbilisi arasında sevginin sönməsinə gətirib çıxaracaq", - Sixarulidze qeyd edib.

Rusiyaya gəlincə, əksinə, onunla münasibətlər yaxşılaşa bilər. "Tiflis ümid edir ki, Birləşmiş Ştatlar ondan Moskva ilə Qərb arasında münasibətlərdə sərhəd tərəfi kimi çıxış etməyi tələb etməyi dayandıracaq. Bu, Rusiya ilə münasibətlərin yaxşılaşmasına kömək edəcək. Gürcüstanın özü indi Qərbdə düşmənin addım kimi qəbul edilən təşəbbüslərlə çıxış edə biləcək", - ekspert hesab edir.

Öz növbəsində, Gürcüstan ABŞ-la münasibətlərin yaxşılaşmasına baxmayaraq, həm Çin, həm də Rusiya ilə əməkdaşlığı davam etdirə biləcək. Tiflis Vaşinqton və Brüssel istiqamətində oriyentasiyasını davam etdirəcək, eyni zamanda Moskva və Pekinlə iqtisadi əlaqələrini qoruyacaq. İndiyə qədər "Gürcü arzusu" buna nail olub və o, şübhəsiz ki, heç nəyi dəyişmək istəməyəcək.

V.VƏLİYEV

Dünyada böyük xaosa səbəb olacaq fəlakətlərdən biri də qütblərdə və yüksək dağlarda buzlaqların sürətlə əriməsidir. Buzlaqlar üzərində aparılan bir çox tədqiqatlar onların olduqca böyük sürətlə əridiyini sübut edir. Qlobal istiləşmə ilə əlaqədar olaraq buzlaqlarda ərimənin miqdarı dəyişir. Planetimiz bu sürətlə istiləşməyə davam edərsə, 2100-cü ilə qədər Himalay buzlaqlarının 68 faizini itirəcək.

Əsrimizin sonunda insanların təbiətə verdiyi zərər dünyanın 2,7 dərəcə istiləşməsinə səbəb olacaq. Bu, təxminən 2 milyard insanın həyatı əhəmiyyət daşıyan su ehtiyatlarının itirilməsi deməkdir. Science jurnalında dərc olunan araşdırmada 200 min fərqli buzlağın iqlimdən necə zərər gördüyü detallı formada izah edildikdən sonra istiləşməni 1,5 dərəcəyədək endirməyi hədəfləyən Paris razılaşmasına əməl edilsə belə, mövcud buzlaqların yarısı itiriləcək.

Dünyadakı suyun 97%-i dənizlərdə və okeanlarda duzlu su olaraq mövcuddur. Qalan 3% şirin sudur. Dünyadakı şirin suyun 69%-i buz və qar formasındadır. Buz və qar şəklində olan bütün bu donmuş kütlələr buz sferasını əmələ gətirir. Buz və qarın böyük hissəsi Arktika və Antarktika buzlaqlarında, qalan hissəsi isə Himalay, Alp, And və Qayı dağları kimi yüksək yerlərdədir. Dəniz

Buzlaqlar əriyir, təhlükə böyüyür

qaz kimi qalıq yanacaqlardan istifadə edilir. Bu da atmosfərə lazım olduğundan daha çox istixana qazları buraxılması deməkdir.

Atmosfərə böyük miqdarda buraxılan istixana qazları atmosfərdə həddindən artıq istixana effekti yaradır və qlobal istiləşməyə səbəb olur. Qlobal istiləşmə həddindən artıq quraqlıq, sellər, daşqınlar, torpaq sürüşmələri, meşə yanğınları, insanların və heyvanların həyat şərtlərinin və yerlərinin dəyişməsi, qütb buzlaqlarının əriməsi və dəniz səviyyəsinin qalxması kimi zəncirvari təbii fəlakətlərin baş verməsinə səbəb olur.

Buzlaqlar çox dinamik sistemlərdir. Onları izləyəndə buzlaqların hərəkətini görə bilmirik, lakin peyklər vasitəsilə buzlaqların hərəkətini çox yaxşı müşahidə edə bilərik. Müşahidələr göstərir ki, buzlaqlar ətraf mühitdəki temperatur dəyişikliklərinə düşündüyündən də qat-qat həssasdır. Qrenlandiyadakı Yakobsen buzlağının yayda gündə 40 metr irəlilədiyi müəyyən edilib. Bu irəliləyiş on il əvvəllə müqayisədə təxminən iki dəfə çoxdur.

Təxminən 2,5 milyon il əvvəl, yeni insanların Yer üzündə ilk dəfə var olduğu ehtimal edilən vaxtdan bəri, müxtəlif qitələrdə əmələ gələn buzlaqlar və onların əriməsi nəticəsində əmələ gələn su axınları səbəbindən insanlar bəzən yaşadıkları torpaqlardan başqa yerlərə köç etmək məcburiyyətində qalıblar. Yaradılışın qaydalarını pozan,

buzlaqları istisna olmaqla, quru buzlaqları qitələrin 10%-ni əhatə edir. Bu yerlərdə orta temperatur heç vaxt 0 °C-dən çox deyil.

Dağ buzlaqlarının əriməsinin dəniz səviyyəsinin yüksəlməsində 3/1 paya səbəb olacağı təxmin edilir. Tədqiqatçılar bildirirlər ki, xüsusilə 1 kvadrat kilometrədən kiçik buzlaqlar istiləşməyə dözməyəcək.

Ekspertlərin hesablamalarına görə, Yaxın Şərq, Qafqaz, ABŞ və Yeni Zelandiya kimi bəzi regionlarda buzlaqların kütləsi ən yaxşı halda 60 faiz təşkil edir. Əgər istiləşmə gözlənilməyən yüksək faizədək qalxsa buzlaqlar 100 faiz itiriləcək. Bəs planetimizdəki bütün buzlaqlar ərisə, nəticə necə olacaq?

Qütb buzlaqları "dünyanın kondisionerləri" adlandırılır və planetimizin iqlim sisteminin tənzimlənməsində çox mühüm funksiyaya malikdir. Dünyanın cənubundan fərqli olaraq, şimal qütbündə buzlu qitə yoxdur. Şimal Buzlu okeanındakı buzların bir hissəsi hər yay əriyib suya çevrilir, hər qış yenidən donur. Bununla belə, iqlim böhranının yaratdığı təsir ilə donmuş Arktika dənizinin buz kütləsi gündən-günə kiçilir, eyni zamanda qatı nazikləşir. Araşdırmalara görə ərimə ən çox sentyabr ayında başlayır, hər 10 ildən bir 13 faiz azalma qeydə alınır. Alimlər bildirir ki, bu rəqəm min ildir ki qeydə alınmayıb.

Dəniz buzlarının əriməsinə səbəb dünyanın getdikcə isinməsi, istixana qazları emissiyasının artması, ekoloji tarazlığın pozulmasıdır. Buzlaqlar əridikcə dünya daha da isinir. Hesablamalara görə Arktika səthinin temperaturu son 20 ildə iki dəfə artıb. Qrenlandiyanın buz təbəqəsinin əriməsi isə

2006-2018-ci illər arasında dəniz səviyyəsinə artımın 17,3 faizini təşkil edib. Alimlər qlobal istiləşmənin son 20 ildə Qrenlandiyanın buzlaqlarının ərimə sürətini 5 dəfə artırdığını açıqlayıblar. Qrenlandiyada bütün buzların əriməsi dəniz səviyyəsinin ən azı 6 metr yüksəlməsinə səbəb ola bilər.

Geophysical Research Letters jurnalında dərc edilən araşdırmada 6 qitədən 99 sahilyanı şəhər barədə yazılmışdı. Sahilyanı şəhərlərin hər il bir neçə santimetr su altında qaldığını müşahidə edilir. Buna görə Çin Tianjin şəhəri hər il ən çox 5 santimetr itkiyə məruz qalan şəhərdir. Tyanjindən sonra Pakistanın Karaçi və Filippinin Manila şəhərləri təhlükədədir.

Bu, təkəcə qlobal istiləşmə ilə bağlı problem deyil, həmçinin böyük şəhərlərdə qeyri-müəssəsə tikinti üsulları, infrastrukturun ol-

maması da sel və daşqınlar nəticəsində itkilərə səbəb olur. İş o yerə çatıb ki, İndoneziya paytaxt Cakarta köçürməyə hazırlaşır. Paytaxtın köçürülməsi qərarı siyasi və ya hərbi səbəblərdən deyil, əhəlinin sayının, iqlimin və təbii şəraitin artması ilə bağlı olub. Dünya əhalisinin 44 faizi sahilyanı ərazilərdə yaşayır. Buna görə də bir çox ölkə və şəhərlər su altında qala bilər.

Müxtəlif qazlardan ibarət olan atmosferin strukturunda rast gəlinən karbon qazı (CO2), metan (NH4), diazoksid (N2O), ozon (O3) və xloroflorokarbon (CFC) kimi istixana qazları günəşdən yerə gələn şüaların süzərək yer kürəsini müəyyən temperaturda saxlayır. Hazırda əhəlinin sürətli artımı, həyat şəraitinin yaxşılaşması məqsədi ilə enerjiyə tələbat sürətlə artır. Artan enerji ehtiyacını ödəmək üçün kömür, neft və təbii

müxtəlif yollarla atmosfərə, təbiətə, nizama zərər verən insan növbəti köçə də hazır olmalıdır.

Lalə Mehralı

Üçüncü Reyx fəaliyyətini bərpa edir

Almaniyada Bundestaqa keçirilən növbədənənar seçkilərdə nasistlərin yerlərin əsas çoxluğuna sahib olması Avropanı təhlükə qarşısına qoyur

Almaniyada Bundestaqa keçirilən növbədənənar seçkilər gözlənilən kimi indiki kansler Olaf Şoltsun faciəsi ilə başa çatdı. Təqribən 130 ildən sonra O.Şoltsun rəhbərlik etdiyi Sosial Demokrat Partiyası seçkilərdə ən aşağı səs qazanıb. Bu da onunla bağlıdır ki, O.Şolts istər daxili, istərsə də beynəlxalq aləmdə yanlış və səhv siyasət aparıb. Xüsusilə də, onun almanların sosial-iqtisadi maraqlarının təmin edilməsində, vergi siyasətində, miqrantlarla bağlı mövqeyində kobud və bağışlanmasa qeyri-mümkün olan siyasət həyata keçirib. Beynəlxalq təhlükəsizliyə töhfələr vermək əvəzinə, O.Şolts münaqişələri, müharibələri qızıqdırmağa, vətəndaş qarşudurmalarını alovlandırmağa daha çox cəhdlər göstərib. Elə uzağa getməyək, Azərbaycan Ermənistanın 30 illik işğalına son qoyub, ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etdikdən sonra bölgədə sülhün təmin edilməsinə cəhdlər göstərməkdən, O.Şolts Ermənistanın bacısı hesab edilən E.Makrona az qala qardaşlıq edərək Ermənistana hərbi və siyasi yardımlar təşkil etdi. Bu azmış kimi Azərbaycan-Ermənistan sərhədində Avropa İttifaqının mülki missiyası adı altında özünün casus şəbəkəsini yerləşdirdi. Eyni zamanda Olaf Şolts Rusiya - Ukrayna müharibəsinin daha da alovlanmasında xüsusi canfəşanlıq göstərib. Hər məqamda Ukraynanın dağıdıcı silahlarla tə-

xsbürgərler" Üçüncü Reyxin fəaliyyətini yenidən bərpa edə biləcəklər. Əgər plan baş tutsa Avropa yenidən fəlakətə üzləşəcək.Çünki yeni formatda yaradılan Üçüncü Reyx Hitlerin yarımçıq qalan planlarını dirçəldib, yenidən onu davam etdirməkdə israrlıdır. Məlum faktıdır ki, "Üçüncü Reyx" terminin yaradıcısı alman yazıçısı və tərçüməçisi Möller van den Brukdur. Möller van den Bruk 1923-cü ildə "Üçüncü Reyx" adlı kitab nəşr etdirir. 1934-cü ilin sentyabrın 23-də Nürnberqdə nasistlər qarşısında çıxışında Adolf Hitler Üçüncü Reyxin 1000 il yaşayacağını qeyd etmişdir. Məhz onun çıxışından sonra bu dövləti "Minillik reyx" adlandırmışlar.

"Minillik reyx" Almaniyaya böyük faciələr yaşatdı

"Minillik reyx" in ideoloqları çox amansız və qəsbkar siyasət həyata keçirdi. Hətta öz silahdaşlarına belə güzəşt etmirdi. Səhvə yol verən, Hitlerin proqramından və əmrindən kənara çıxanlar dərhal həbs düşərgələrinə və ya torpağın altına göndərilirdilər. Bu cür vəhşi və amansız siyasətin aparılması nəticəsində Hitlerçilər 1935-1936-cı illərdə Almaniyanın Birinci Dünya müharibəsində itirdiyi torpaqları geri qaytarmağı bacardı. Bununla kifayətlənməyən nasistlər Fransaya sarsıdıcı zərbələr vurdu. 1935-ci ildə Saarland, 1936-cı ildə isə Reyn vilayəti Fransadan geri alındı. 1938-ci ildə Avstriya, 1939-cu ildə isə Çexoslovakiya könüllü şəkildə Almaniyanın tərkibinə daxil oldu. Almaniya 1936-1939-cu illərdə davam edən İspaniya vətəndaş müharibəsində birbaşa olaraq öz müttəfiqi Fransisko Frankonun qoşunlarına dəstək verərək orada da faşist hakimiyyətinin qurulmasına yardım etdi. 1936-cı ildə Almaniya və Yaponiya arasında Antikomintern paktı imzalandı. Bu razılaşmaya 1 ildən sonra İtaliya da qoşuldu.İkinci dünya müharibəsinin ilk illərində Hitler Polşanı Norveç, Belçikanı, Hollandiyanı, Fransanı işğal etdi. Ən rüsvayçı məğlubiyyətlə isə Fransa üzleşdi. Almanlar cəmi 80 minlik qoşunla 2, 5 milyonluq fransız əsgərlərini darmadağın etdilər. Nəticədə 400 minə yaxın fransız əsgəri öldürüldü, 2 milyon əsgər və zabit isə əsir alındılar. Almaniya tərəfi isə cəmi 20 min əsgər itirdi. Sovetlərin səyi, xüsusi ilə də Azərbaycanın nefti, canlı qüvvə baxımından yardımı nəticəsində 1945-ci ildə Üçüncü Reyx dağıldı, Almaniya məğlubiyyətə uğradıldı. İkinci Dünya müharibəsi Almaniya baha başa gəldi. 15 milyon nəfər alman bu müharibədə öldürüldü, ölkə iqtisadiyyatı tamamilə dağıdıldı. Belə bir ağır, məşəqqətli dövr yaşamış Almaniya Üçüncü Reyxin yenidən bərpa edilməsinə cəhd edilməsi o torpaqlarda yaşayan insanların öz ölkələrinə və talelərinə biganə qaldıqlarını göstərir. Bu biganəlik isə onlara çox baha başa gələcəyini isə anlamırlar. Başa düşdükleri zaman isə artıq gecə olacağı şübhəsizdir. Nəzərə almaq lazımdır ki, məhz biganəlik və soyuqqanlı olmaları səbəbindən yirminci əsrdə onların baş bilənlərinin ağılsızlığı və vara-dövlətə, işğallara daha çox aludə olmaları səbəbindən iki dəfə dünya müharibəsini törətmişlər. Nəticədə dünyada 100 milyona yaxın insan yarımçıq talelər yaşamış, on milyonlarla insan sağlamlığından məhrum edilmiş, minlərlə şəhər, kənd və qəsəbələr yer üzündən silinmişdir. Hesab edirik ki, bu müharibələrin baş verməsində elə Alman xalqı da bu və digər formada günahkardılar. Yeni bir günah sahibi və yeni bir faciələrin yaşamaması üçün Alman xalqı qətiyyətli olmalı, prinsipliyyətli göstərməli və ölkədə nasistlərin, "Reyxsbürgərler" in, Üçüncü Reyxin fəaliyyətini bərpa etmək istəyənlərin kötüyünü kəsmək, fəaliyyətlərinə son qoymaq və demokratik, azad bir Almaniya dövləti qurmaq üçün hərəkətə keçməlidirlər.

"Almaniya Reyxi"nin vətəndaşları

"Almaniya üçün Alternativ" partiyasının üzvləri özlərini kütləvi tədbirlərdə "hitlerçi"lər olaraq təqdim edirlər. Onların özlərini həm də "Reyxsbürgərler" adlandırlar. "Reyxsbürgərler" hələ də Almaniya Federativ Respublikasını (AFR) dövlət kimi tanıyırlar. Bunun müqabilində onlar özlərini 1937-ci il sərhədləri çərçivəsində "Almaniya Reyxi"nin vətəndaşları hesab edirlər. Bu adamlar Almaniyanın Əsas Qanununu, məhkəmələrin legitimliyini rədd edir, bütün səviyyələrdə hakimiyyətin rəsmi nümayəndələrini, hökumətin qərar və sərəncamlarını tanıyırlar. "Reyxsbürgərler" vergiləri və başqa dövlət rüsumlarını ödəməkdən imtina edirlər. Bəzilərinə "Almaniya Reyxi vətəndaşlarının pasportları" var. Əksəriyyəti ifrat sağçı baxışların sahibidir. "Reyxsbürgərler" Konstitusiyanın Mühafizəsi üzrə Federal İdarənin nəzarəti altındadır və onların dəqiq sayı açıqlanmışdır. Tez-tez "Reyxsbürgərler"lərlə Almaniya hüquq-mühafizə orqanları arasında silahlı toqunmalar olur. Onlar açıq şəkildə hökuməti tanıyırlar, hüquq-mühafizə orqanlarının qanunlara riayət etmək tələblərini rədd edirlər. Bir qədər əvvəl Bavariya əyalətinin Georgensmünd şəhəri yaxınlığında "reyxsbürgərler"dən biri silahının müsadirə olunması orderi ilə evinə gələn hüquq mühafizə orqanları nümayəndələrinə atəş açdı. Silahın saxlanması və istifadəsi barədə lisenziyanın olmasına baxmayaraq, hüquq mühafizə orqanları onu müsadirə etmək qərarına gəliblər, çünki 49 yaşlı "reyxsbürgər" in radikal baxışları təhlükəli sayılıb. Nəticədə dörd polis əməkdaşı yaralanıb. Həkimlərin cəhdlərinə baxmayaraq onlardan birinin həyatını xilas etmək mümkün olmayıb, ölüb.

Almaniyada baş verən hadisələrin inkişafı onu deməyə əsas verir ki, özlərini "Almaniya Reyxi"nin vətəndaşları hesab edən "Rey-

min edilməsi, müharibə zonasına NATO qüvvələrinin göndərilməsi təklifləri ilə çıxış edib. O.Şoltsun imzaladığı qərara əsasən Ukraynaya "Leopard 1" və "Marder" PDM-ləri üçün sursat, minalara davamlı MRAP maşınları göndərilib. 2024-cü ilin may ayında isə Almaniya Ukraynaya 6 milyard avro maliyyə yardımı, eləcə də HIMARS raket sistemlərindən, hava hücumundan müdafiə sistemlərindən, tanklardan və digər silahlardan ibarət silah-sursat dəstəyi göstərib. O.Şolts hökumətinin açıqlamasında bu barədə qeyd olunurdu ki, Almaniya Ukraynaya 20 ədəd "Marder" piyada maşını, 10 ədəd "Leopard 1 A5" ehtiyat hissələri ilə tanklar, 1 ədəd qısamənzilli zenit-raket kompleksi IRIS-T SLS, 1 ədəd ortamənzilli zenit-raket kompleksi IRIS-T SLM, 3 ədəd HIMARS raket artilleriya sistemi, 2 ədəd "Biber" zirehli körpüdüzen maşın, 2 ədəd "Bergepanzer" zirehli təmir-bərpa maşını, 14 ədəd "Visent" minatəmizləmə maşını göndərib. Hərbi yardım paketinə digər texnika və sursatlar da daxildir. Bir qədər əvvəl isə Almaniyanın müdafiə naziri Boris Pistorius Almaniyanın öz hava hücumundan müdafiə sistemlərinin ümumi sayının dördüdə birini Ukraynaya təhvil verəcəyini bildirmişdi. Boris Pistorius Almaniyanın Ukraynaya bir neçə min döyüş pilotsuz uçan aparatını ötürmək niyyətində olduğunu da açıqlamışdır: "Almaniya Ukraynaya atıcı silahlar, o cümlədən snayper tüfəngləri, tank əleyhinə silahlar və artilleriya döyüş sursatları üçün yeni komponentlər də verəcək".

Onlar tez-tez A.Hitlerin şüarını səsləndirirlər: "Bizə yalnız qapını döyməyimiz lazımdı, bunun ardınca isə ev özü dərhal dağılacaq"

Təbii ki, pozucu və qızıqdırıcı siyasət O.Şoltsu məğlubiyyətə uğratmalı idi, belə də oldu. Fevralın 23-də keçilən Bundestaqa növbədənənar seçkilərdə O.Şoltsun rəhbərlik etdiyi Sosial Demokrat Partiyası ağır və rüsvayçı məğlubiyyətə uğradı. Almaniya Federal Seçki Komissiyasının yaydığı məlumatda bildirilir ki, seçkilərdə Xristian Demokrat İttifaqı və Xristian Sosial İttifaqı (CDU/CSU) 28,6 faiz səsle qalib gəlib. Məlumatla görə, seçkilərdə ikinci pilləni 20,8 faiz səsle "Almaniya üçün Alternativ" (AfD) partiyası tutub. Üçüncü pillədə isə 16,4 faiz səsle Almaniyanın hazırkı Kansleri Olaf Şoltsun təmsil etdiyi "Sosial Demokrat Partiyası" qərarlaşdı. Bununla yanaşı, "Yaşillər" partiyası 11,6%, "Sol Partiya" isə 8,8% səsle Bundestaqda yerini təmin edib."Sabra Vaqenknex İttifaqı" və "Azad Demokrat partiyası" 5 faizlik səs baryerini keçə bilmədiyindən parlamentdə təmsil olunmayacaq. Artıq O.Şoltsu məğlubiyyəti ilə barışmış və qalib Xristian Demokrat İttifaqının rəhbəri Frank Berzi qələbə münasibəti ilə təbrik edib. Aprelin əvvəlinə qədər F.Berzi hökuməti qurmalıdır. Ancaq indidən demək olar ki, F.Berzi hökuməti qurduqdan sonra ölkədə hökm sürən iqtisadi, siyasi hərçi-mərcəliyi aradan qaldırması çətin olacaq. Çünki nasistlərin əsas dayağı hesab edilən "Almaniya üçün Alternativ" və digər faşizm dərnəkləri iddialı görünür və F.Berzi ultimativ tələblər ünvanlayırlar. Məlumatlara istinadən qeyd etmək olar ki, 2021-ci ildəki seçkilərlə müqayisədə "Almaniya üçün Alternativ" nəticələrini iki qat artırıb, Bu da onunla bağlıdır ki, bu partiya açıq şəkildə nazizmi təbliğ edir və A.Hitler ideologiyasını Almaniyanın xoşbəxtliyinin təməlini hesab edir. "Almaniya üçün Alternativ" partiyası dünyanın yenidən bölüşdürülməsi və ikinci dünya müharibəsində Almaniyanın təhqiredici təslimçilik müqaviləsinə yenidən baxılmasını bəyan edir. Onlar tez-tez A.Hitlerin şüarını səsləndirirlər: "Bizə yalnız qapını döyməyimiz lazımdı, bunun ardınca isə ev özü dərhal dağılacaq".

İLHAM ƏLİYEV

Yox olan varlıq, var olan yoxluq: Yaradılışın sirri harada gizlənir?

ELMİN SONU

(IX YAZI)

"Biz göyləri, yeri və onların arasında olanları oyun və əyləncə üçün yaratmadıq"- (Quran, Duxan surəsi, 38-39)

(əvvəli ötən saylarımızda)

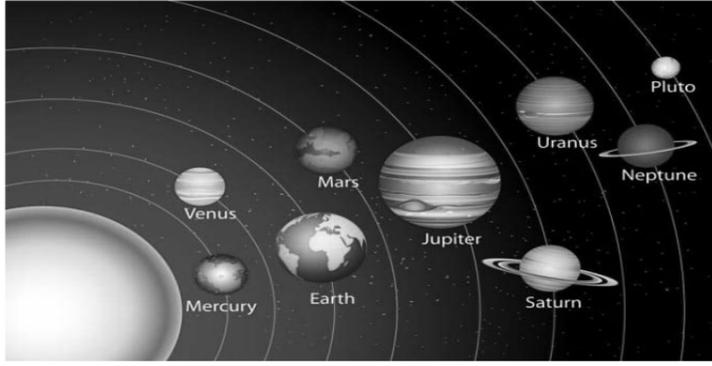
Kainatın möcüzəvi quruluşunu və yaranmasının elmi əsaslarını əvvəlki yazılarda təsvir etdik. İndisə Günəş sistemi ilə tanış olmaq vaxtıdır. Beləliklə, başqa sivilizasiyanın nümayəndə heyəti qismində Andromeda qalaktikasından 5-ci kosmik sürətlə Süd yolu Qalaktikasına daxil olur və onun mərkəzinə yaxın yerləşən Günəş sistemində doğru irəliləyirik.

Sistemin sərhədlərində ilk qarşılaşacağımız planet Pluton olacaq. Bu kiçik göy cismi, olduqca soyuq bir yerdir. Təxminən -238 C qədr... Bu dondurucu soyuqluqda planetin çox nazik atmosferi var. Lakin bu atmosfer, sadəcə, eliptik bir orbitə sahib olan planetin Günəşə yaxın olduğu dövrlərdə qaz halında olur. Digər vaxtlarda isə, buz kütləsinə çevrilir. Bir sözlə, Pluton, ölü bir buz kütləsidir. Yeri gəlmişkən, bir neçə il qabaq alimlər bu planeti "ciğallıq etdiyi üçün" Günəş sisteminin rəsmi xəritəsindən çıxardılar. Məlum oldu ki, Pluton "bizi aldadıb" heç vaxt Günəş ətrafında tam dövrə vurmayıbmış və sistemin sərhədlərində "qərribə"- tam olmayan orbital trayektoriyada "özü üçün" gəzirmiş.

Günəş sisteminin mərkəzinə doğru irəlilədikdə Neptunla qarşılaşırıq. Bu planet də olduqca soyuqdur: Səth temperaturu -218 C. Hidrogen, helium və metan qazlarından ibarət atmosferi insan üçün zəhərli-dir. Üstəlik, planetin səthində, sürətləri saatda 2000 km-ə çatan qorxunc fırtınalar əsir. Mərkəzə doğru davam edirik və tezliklə Urana çatırıq. Uran özündə böyük miqdarda qaya və buz ehtiva edən bir "qaz planeti"dir. Atmosfer temperaturu -214 C. Hidrogen, helium və metan tərkibli atmosferi həyat üçün qətiyyənlə əlverişli deyil. Adı kimi özü də qorxuludur.

Davam edirik və xeyli yol getdikdən sonra Saturna çatırıq. Günəş sisteminin bu 2-ci böyük planeti ətrafındakı halqalarıyla məşhurdur. Bu halqalar qaz, buz və toz parçalarından ibarətdir. Ən qərribə olan Saturnun quruluşudur. Bu, tam mənasiyla bir qaz planetidir, kütləsinin 75%-ni hidrogen, 25%-i isə, heliumdan ibarətdir. Sıxlığı suyun sıxlığından belə azdır. Əgər Saturna enmək istəsək, gerek gəmiriz üzə bilən "rezin qayıq" kimi düzəlmiş olsun. Temperatur bu planetdə də çox aşağıdır: -178 C.

Bir qədər də irəliləyirik və Günəş sisteminin ən böyük planeti olan Yupiterə yaxınlaşırıq. Kütləsi yerin 318 misli olan Yupiter də "qaz planeti"dir. Planetin atmosferi hesab edilə biləcək üst hissələrindəki temperatur -143 C-dir. Yupiter, üzərində heç bir quru parçası olmayan, dəhşətli bir şaxtanın hökm sürdüüyü, yüzlərlə il davam edən böyük fırtınaların yaşandığı, maqnit sahəsi hər canlıni dərhal öldürəcək qorxunc bir planetdir. Lakin onun vəzifəsi Yer planetini kosmik cismlərdən, quyruqlu ulduzlardan- asteroidlərdən qorumaq-

dır. Bu səbəbdən ona uzaqdan minnətdarlıqla baş əyib yolumuza davam edirik.

Yupiterdən sonra Günəş sisteminin "çatışmayan" bir planetin yerində böyük asteroidlər qurşağı fırlanır. Bəzi ehtimallara görə, bu vaxtilə bu orbitdə olmuş və naməlum səbəbdən darmadağın olmuş Faeton planetinin milyardlarla sayda olan qalıqlarıdır. Bəzi mifik ehtimallara görə, bu planetdə həyat mövcud olmuş, lakin sivilizasiya texnologiyasından son dərəcə güclü inkişaf edərək dəhşətli dağıntıya səbəb olan nüvə müharibəsi nəticəsində parçalanıb dağılmışdır. Xilas olanlar kosmik gəmilərlə həyat üçün yeganə imkan olan Yer planetinə köçüblər. Bu, elmi təsdiqlənmiş fakt deyil, sadəcə maraqlı fərziyyə olduğu üçün yazdıq. Bu asteroid qurşağından keçmək təhlükəlidir, birtəhər sivişib aradan çıxırıq.

Xeyli yoldan sonra qarşıda qırmızı planeti görürük. Marsın atmosferi böyük miqdarda karbon qazı ehtiva edən zəhərli qarışıqdır. Planetdə qətiyyənlə su yoxdur. Səthində böyük meteoritlərin toqquşmasından meydana gələn nəhəng kraterlər görünür. Çox güclü küləklər və aylarla davam edən qum fırtınaları cövlan edir. Temperatur -53 C-yə yaxındır. Burada nə vaxtsa həyatın olduğu haqda bəzi fərziyyələrə baxmayaraq, Mars ölü planetdir. Burada enib yaxından baxmağa heç bir maraqlı mənzərə yoxdur, ona görə yanından keçib davam edirik.

Bir az sonra gəmirimizin müşahidə ekranlarında gözəl bir planet görünür. Səthinin 70 faizini su təşkil etdiyi halda, sakinləri bura Yer planeti deyirlər.

Kosmosdan mavi mirvari kimi görünən bu səma cismi bioloji həyatın mövcud olduğu yeganə planetdir, üstəlik son dərəcə gözəl və zəngin bir dünyadır, lakin bununla yanaşı burada insanların mövcud olması səbəbindən yaşamaq üçün son dərəcə təhlükəli planetdir. Əgər gəmiriniz bu planetə aid deyilsə, planetin aşağı orbitinə ensəniz və bu gözəlliyi yaxından seyr etmək həvəsinə düşərək onun atmosferinə girsəniz sizə ballistik raketlərlə atəş açan bilərlər və səferiniz yarımçıq qalar. Biz şərti olaraq başqa qalaktikaya məxsus gəmidə hərəkət edirik, ona görə də belə riskə getməyə dəyməz. Bu səbəbdən, onun yanından sakitcə

sivişib Günəşə doğru davam edirik və qarşımızda Veneranı görürük.

Yerdən baxdıqda səmada ən parlaq ulduz kimi görünən bu planeti öz aramızda "Dan ulduzu" adlandırırıq. Venerada daha əvvəl rast gəldiyimiz dondurucu soyuqların əksinə, qızmar istilik hökm sürür. Temperatur səthdə təxminən 450 C-yə qədər çatır. Sıx karbon qazı və kilometrərlə qalınlığa malik sulfat turşusu təbəqəsindən ibarət ağır atmosferinin təzyiqi səthdə 90 atmosfərə çatır. Buna görə də, planetə həmişə məhvedici turşulu yağışlar yağır. Cəhənnəmi xatırladan belə bir mühitdə, heç bir canlı yaşaya bilməz. Ona görə də, bu planetdən də aralı keçərək sistemin sonuncu planetinə doğru irəliləyirik.

Merkurinin ən qərribə xüsusiyyəti, öz ətrafında görünməmiş dərəcədə yavaş fırlanmasıdır. Belə ki, Merkuri Günəş ətrafında 2 dəfə fırlandıqda, öz ətrafında yalnız 3 dəfə fırlanmış olur. Yəni, burada 2 il cəmi 3 günə bərabərdir. Gecə ilə gündüzün bu qədər uzun davam etməsi nəticəsində planetin bir üzü qızmarlaşdığı halda, o biri üzü şaxtadan donur. Nəticədə gecə ilə gündüz arasındakı temperatur fərqi təxminən 1000? C-yə çatır. Əlbəttə ki, belə bir mühit, heç bir canlına sağ qalmasına imkan verməz. Burada artıq səyahətimizə son verməliyik, çünki Günəşə yaxınlaşmaq haqda fikirləşməyə belə dəyməz. Kainatda bundan qorxulu hərəkət mövcud deyildir. Beləliklə, aydın olur ki, ən azı Günəş sisteminin yeganə həyat forması yalnız Yer planetində mümkündür. Yer kürəsi digər planetlərdən fərqli olaraq atmosferindən relyef formalarını, temperaturundan maqnit sahəsinə, elementlərindən Günəşə olan məsafəsinə qədər, istənilən tarazlığı, tamamilə həyat üçün əlverişli şəkildə yaradılmışdır.

Bunlarla yanaşı planetlərin ölçüsü də həyat üçün əhəmiyyətlidir. Planetimizi, Pluton kimi "cırdan" və ya Yupiter kimi nəhəng planetlərlə müqayisə etdikdə aydın olur ki, Yer Planeti ən optimal ölçüdə formalaşdırılıb. Amerikalı geoloqlar Frank Press və Raymond Siever Yer kürəsinin bu uyğunluğu haqqında belə yazırlar:

"Yer kürəsinin böyüklüyü tam lazımı həddədir. Əgər indikindən daha kiçik olsaydı, cazibə qüvvəsi çox zəifləyəcək və atmosferi öz ətrafında tutub saxlaya bilməyəcəkdi, daha böyük olsaydı isə, bu dəfə də cazibə qüvvəsi çox güclənəcək və bəzi zəhərli qazları da tutub saxlayaraq atmosferi öldürücü hala gətirəcəkdi...". F. Press, R. Siever, Earth, New York: W. H. Freeman, 1986, səh. 4.

Planetimizin quruluşu haqda elmin heyretini digər amerikalı alim

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

belə təsvir edib:

"Yer kürəsi; atmosferi və okeanları, mürəkkəb biosferiylə, uyğun şəkildə oksidləşdirilmiş qabığıyla, zəngin silisium yataqlarıyla, çökmə və ya maqmatik süxurlarıyla, zəngin buzlaqları, səhraları, meşələri, tundraları, otlaq sahələri, şirin sulu gölləri, kömür və neft yataqları, vulkanları, heyvanları, bitkiləri, maqnit sahəsi, okean dibi relyefi və hərəkətli maqmasıyla... heyretləndirici dərəcədə mürəkkəb sistemdir". Amerikalı geoloq J. S. Lewis.

Yerin atmosferi və səthi ilə yanaşı, daxili quruluşu da həyat üçün xüsusi quruluşa malikdir. Bu daxili quruluşdakı təbəqələr sayəsində, Yer müəyyən maqnit sahəsinə malikdir və bu maqnit sahəsi həyatın qorunub saxlanması üçün çox əhəmiyyətlidir.

Press və Siever bu vəziyyəti belə izah edir:

"Yer kürəsinin nüvəsi çox böyük həssaslıqla tarazlanmış və radioaktivlik vasitəsilə qidalanan istilik mühərrikidir... Əgər bu mühərriket daha yavaş işləsəydi, qitələr indiki strukturlarına sahib olmazdılar... Dəmir heç vaxt əriməz və mərkəzdəki maye nüvəyə enməzdi və beləliklə də, Yer maqnit sahəsi heç vaxt əmələ gəlməzdi... Əgər Yer kürəsinin daha çox radioaktiv yanacağı olsaydı və dolayısıyla daha sürətli istilik mühərrikinə sahib olsaydı, vulkanik buludlar Günəşə örtəcək qədər qalın olar, atmosfer haddən artıq dərəcədə sıxlaşar və Yer səthi də demək olar ki, hər gün vulkanik partlayışlar və zəlzələlərlə sarsılırdı". F. Press, R. Siever, Earth, New York: W. H. Freeman, 1986, səh. 4.

Yerin nüvəsinin quruluşundan qaynaqlanan bu maqnit sahəsi həyatımız üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. Atmosferdən xeyli kənaradək uzanan bu sahə sayəsində Yer kürəsi kosmosdan gələn təhlükələrdən qorunur. Günəşdən və digər ulduzlardan gələn öldürücü kosmik şüalar planetimizin ətrafındakı bu qoruyucu qalxandan keçə bilmirlər. Xüsusilə də, Yer kürəsinin on minlərlə kilometr uzaqlıqda maqnit halqalar meydana gətirən "Van Allen" radiasiya qurşaqları Yer kürəsini bu öldürücü enerjiden qoruyur.

Bəhs olunan plazma buludlarının Xirosimaya atılan gücdə 100 milyard atom bombasına bərabər olduğu hesablanmışdır. Eynilə kosmik şüalar da çox şiddətli ola bilər. Lakin Yer maqnit sahəsi, bütün bu öldürücü şüaların yalnız 0,1%-nin keçməsinə imkan verir və 0,001%-lik hissəsi də atmosfer tərəfindən udulur.

Əgər Yer kürəsinin bu maqnit qalxanı olmasa, Yer üzündəki həyat tez-tez öldürücü şüalarla məhv olacaq, ümumiyyətlə, heç vaxt mövcud olmayacaqdı.

Bu vəziyyət Quranda belə ifadə

olunub: "Biz göyü mühafizə olunan bir tavan etdik. Onlar isə oradakı dəlillərimizdən üz çevirirlər" (Ənbiya surəsi, 32).

Beləliklə, buraya qədərki yazılarımızda kainatın mükəmməl quruluşunun və planetimizdə həyatın məqsədlilik şəkildə yaradılmasının elmi dəlillərini yığcam formada verdik. Yekun olaraq, nəticə nə çıxır? Kainat və həyat təsadüfənmi meydana çıxıb?

Bununla bağlı məşhur britaniyalı riyaziyyatçı və Stiven Hokinqin yaxın əməkdaşı olan professor Dr. Roger Penrose "Big Bang"-in digər mümkün nəticələri ilə müqayisədə canlıların yaşaya biləcəyi bir mühit ehtimalının nə qədər olduğunu təyin edib. Penrose-un müəyyənləşdirdiyi 10 üstü 123-də 1 ehtimal təşkil edir! Bu 1 rəqəminə 123 sifir əlavə edilmişlə əmələ gəlir və bunu insan beyni ilə heç cür təsəvvür etmək mümkün deyildir. Bu, hətta kainatdakı bütün atomların sayından ağılgəlməz dərəcədə böyükdür.

Riyaziyyatda 10 üstü 50-də 1-dən kiçik ehtimallar "sifir ehtimal" sayılır. Ancaq bəhs etdiyimiz rəqəm 10 üstü 50-də 1-dən, elmdə adı belə mövcud olmayan ədəd qədər böyükdür. Bir sözlə, bu rəqəm bizə kainatın və həyatın təsadüfən yarandığını iddia etməyin qətiyyənlə mümkün olmadığını göstərir.

Prof. Penrose ağıllı həddini aşmış bu rəqəmi belə şərh edir:

Bu rəqəm bizə Yaradanın məqsədinin nə qədər kəskin və aydın olduğunu göstərir. Bu, həqiqətən də qeyri-adi rəqəmdir. Bunu natural ədədlərlə belə yazmaq olmaz, çünki 1 rəqəmindən sonra 123 sifir qoymaq lazımdır. Kainatdakı bütün protonlara və bütün neytronlara sifir yazsaq belə, yenə də bu rəqəmi yazmaqdan çox geri qalacaqdı. Rocer Penrose, İmperatorun Yeni Ağılı, 1989; Maykl Denton, Təbiətin taleyi, Nyu York: Azad Mətbuat, 1998, səh. 9.

Şübhəsiz ki, belə mükəmməl bir kainatda yaşamağımız kor-koranə təsadüflərin, şüursuz atomların verdiyi qərarların və ya onların yaratdığı nizamin nəticəsi deyil. Sonsuz qüdrət və hikmət sahibi olan Uca Yarıdan "Quran"-da göylərin və yerin bir məqsədlə yaradıldığını bizə belə bildirmişdir: Biz göyləri, yeri və onların arasında olanları ancaq ədalət üçün yaratdıq. O saat, şübhəsiz ki, yaxınlaşır; Ele isə (onlara qarşı) gözəl rəftar edin. (Hicr surəsi, 85) Biz göyləri, yeri və onların arasında olanları oyun və əyləncə üçün yaratmadıq. Biz onları ancaq haqq olaraq yaratdıq. Lakin onların çoxu bilmir. (Duxan surəsi, 38-39).

(ardı olacaq)

Elçin Bayramlı

SON SƏHİFƏ

SƏS

27 fevral
2025-ci il

Uşaqlarda anadan asılılıq necə yaranır?

PSIXOLOQ İZAH
ETDİ

"Ana olmaq...Təbiət bu missiyanı yerinə yetirməyi qadınlara bəxş etmişdir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında uşaq, yeniyetmə və yetkin psixoloq Nigar Ağabağirova deyib. Psixoloq bildirib ki, qadının dözümlülüyü əks cinslə müqayisədə daha çox olduğundan bu işin məsuliyyətini məhz o daşıya bilərdi: "Ana deyəndə övladına duyğu, həm də qan bağı baxımından bağlı olan, qarşılıqsız sevmə, bağışlayan şəxs yada düşür. Ananın, eləcə də atanın davranışları övladlarının gələcəkdə necə şəxsiyyət olmasını müəyyən edir. Mühit amili ən öndə gedəndir.

Anadan asılı uşaqlar necə yaranır?

Ananın övladını qorumaq istəməsi tam normal haldır. Bəzən bu hal anormal həddə olur. Yəni daha açıq desəm ana övladının fikrinə, seçiminə etibar etmir. Onun yerinə qarşı tərəfə cavab verir, uşağın yerinə seçimlər edir. Eyni zamanda övladına "sən mənim kimi bu işi bacara bilməzsən, mən daha yaxşı edərdəm" deyir. Bu gedişlə ana özgüvənsiz, asılı şəxsiyyət yetişdirmiş olur və bir gün "mənim uşağım sanki böyüməyib, mənsiz heç nə edə bilmir", deyə gileylənməyə başlayır. Bu durum tək uşaq üçün deyil, həm də valideyn üçün də yorucu olur. Valideyn psixoloji olaraq yüklənmiş olur".

"Ananın istədikləri yerinə yetirilmədikdə ananın küsməsi doğrudur? Xeyr. Küsmək bir

cəza növü kimi istifadə edilə bilər. Amma istədiyimizi etmədi, deyə hər zaman övladımızdan küsək, o bizi məmnun etmək üçün dediklərimizi məcburi etməyə başlayacaq. "Anam küsməsin", deyə məmnun etmək davranışı yaranmağa başlayacaq. Nəticədə "yox" deməyi bacarmayacaq. İnsanlar küsməsin, deyə öz istəklərindən imtina edən, sırf başqaları məmnun olsun deyə öz həyatını istədiyi kimi yaşaya bilməyən bir şəxs olacaq" - deyə o, əlavə edib.

Söylü Ağazadə

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

"Barselona" - "Atletiko" matçı əsrin rekorduna səbəb oldu

Futbol üzrə İspaniya Kubokunun yarımfinalında keçirilən "Barselona" - "Atletiko" matçı əsrin rekorduna səbəb olub. "Opta Sport"un yazdığına görə, komandaların şəxsi oyunlarda vurduğu qollar XXI əsrin rekordu olub. Sonuncu dəfə 1997-ci ildə baş tutan görüşdə 8 və ya daha çox qol vurulmuşdu. Ölkə kubokunun 1/4 finalına təsadüf edən qarşılaşma "Barselona"nın 5:4 hesablı qələbəsi ilə yekunlaşmışdı.

Qeyd edək ki, "Barselona" - "Atletiko" matçında qalib müəyyənlənməyib - 4:4. Komandalar arasında yarımfinaalın cavab görüşü aprelin 2-də Madriddə keçiriləcək.

"Ümumiyyətlə ikinci əl avtomobil alarkən vətəndaşların birinci diqqət etməli olduğu məqam o olmalıdır ki, ən doğru qərar nəqliyyat vasitəsinin birbaşa alarkən sənədləşməsi olmalıdır". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında nəqliyyat üzrə ekspert İqar Hüseyinov deyib.

Onun sözlərinə görə, həmin nəqliyyat vasitəsi artıq şəxsin tam olaraq mülkiyyətinə keçməlidir ki, onunla bağlı müəyyən risklər var ki, həmin riskləri qarşılımış olsun. "Məsələn, ola bilər ki nəqliyyat vasitəsinin etibarname ilə alar, amma etibarname ilə almağına baxmayaraq həmin şəxsin hansısa bir bankda girov öhdəliyi ola bilər, götürdüyü pul əvəzində həmin maşını girov qoya bilər. Bu məsələlər xüsusi incəliklə araşdırılmalı və diqqət olunmalı bir məsələdir. Daha bir nüansda ondan ibarətdir ki, avtomobilin texniki göstəriciləri normal olmalıdır. Bu xüsusən mühərrik vəziyyəti ilə bağlı zəmanətlik burada əsas önəm kəsb edir. Çünki ehlə nəqliyyat vasitələri var ki, hal-hazırda onun mühərrikində yaranan nasazlıq bəzən həmin nəqliyyat vasitəsinin ümumi dəyərini yarısına qədər ziyana gətirib çıxarda bilər.

İkinci əl avtomobil sürənlər, bunlara mütləq diqqət edin!

Eyni zamanda ikinci əl nəqliyyat vasitəsinin texniki-pasport göstəricilərində, şassi nömrəsinin doğruluğunu mütləq alan adam yoxlamalıdır və ona diqqət etməlidir. Texniki

baxışdan keçirilməli və nəqliyyat vasitəsinin saz vəziyyətdə olması ilə bağlı zəmanətlik əldə etməlidir".

Ziya Hikmətoğlu

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700